

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN.

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1890.

FEMTE HÄFTET.

INNEHÅLL:

- P. Fallot*, Madame Caroline De Barrau De Muratel.
A. K—dt, Bara en klädning.
Domenico Macry-Correale, Vid min moders graf. (Poem).
C. L., Om kvinnans underordnade ställning.
Edmund Gammal, Tjugårsfesten i Stockholms första hushållsskola.
Kvinnorna och trädgårdsskötseln.
Från riksdagen.
Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden.
Hvarjehanda i Kvinnofrågan.
Fredrika-Bremer-Förbundets berättelse för 1889.

Pris pr årgång:

För Förbundets medlemmar	kr. 2,50.
	„ 4,00.

Torshags Hushållsskola.

Ny kurs börjar under oförändrad ledning nästkommande Augusti månad. Ny, rymlig och för ändamålet fullt lämplig lokal å **Björnsnäs herregård**, vackert och sundt belägen nära Aby jernvägsstation, en mil från Norrköping. Upplysningar lemnas i Stockholm å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå samt i Norrköping af Doktorinnan H. Haglund, som äfven mottager anmälningar.

Allmänna Lifförsäkringsbolaget

hade vid 1889 års utgång — efter 2 år 5 månaders verksamhet — 2,085 personer lifförsäkrade för 7,360,600 kronor, hvartill komma lifräntor och kapitalförsäkringar.

Denna framgång lär väsentligen bero derpå, att bolaget mera gynnar sina försäkringstagare, än aktieegarne.

Fruntimmersförsäkringar

lemnas på humana vilkor. I Stockholm verkställas läkareundersökningar för lifförsäkring af doktor Karolina Widerström; i landsorten må vederbörande husläkare anlitas.

Genast börjande lifräntor

äro hos Allmänna Lifförsäkringsbolaget ungefär lika billiga för kvinnor, som flertalet andra bolags vilkor för män.

Madame Caroline De Barrau De Muratel.

Det är icke någon biografisk redogörelse, utan helt enkelt några blad, som jag känner behof af att egna åt minnet af denna ädla kvinna. Jag hoppas helt visst, att man senare kommer att skänka oss en fullständig lefnadsteckning. Den skulle vara oss alla nyttig.

Sanningen att säga blir denna uppgift svårlöst. M:me de Barrau hade så väl lyckats att lefva för andra och att glömma sig själf, att det var svårt att intränga i det inre af hennes verksamhet och hennes innersta tankar. Hennes dörr stod öppen för alla slags lidanden och för alla olyckliga, hennes sinne var öppet för alla tidens frågor; men hon lefde och handlade i sådan fullkomlig glömska af sig själf, att, om man fann det helt naturligt att berätta henne alla sina bekymmer, gjorde man sig samvete af att begära det minsta förtroende rörande hennes eget lif.

Hon hade i det Nya Testamentet läst Jesu ord till den rike mannen: "Sälj allt det du hafver och gif de fattiga", och detta ord hade blifvit hennes lifs dolda valspråk. Man skall kanske längre fram kunna afgöra, till hvilka ytterligheter detta behof af försakelse drifvit henne. Af fruktan att skada hennes kära minne, vill jag icke dröja vid vissa detaljer. Hon hade gifvit allt, hon hade gifvit sig själf, och offrets storlek kunde icke på ett bättre sätt motsvaras, än genom den anspråkslöshet, hvarmed det utfördes.

"Det är ett helgon utom kyrkan", hörde jag en dag sägas. Detta uttryck föreföll mig betecknande. Det lif af sjelfförsakelse, som M:me de Barrau förde, var helt visst genomträngdt af Evangelii anda; likväl lefde hon utanför alla kyrkliga samfund. Jag beklagar för henne själf den isolering, hvaruti hon fortsatte att lefva, ty hon bör hafva lidit deraf; jag beklagar det ännu mera för våra kyrkors skull. Då det är de ytligt sinnade, som öfvergifva våra tempel, hafva vi måhända skäl att tänka, att det är vårt allvar som förjagar dem; men då det gäller ett lif, helt och hållet egnadt åt Guds och människors tjänst, är det vår pligt att ödmjuka oss och att fråga oss själfva om det icke är vår liknöjda kristendom, som bär det största ansvaret.

Ett helgon utom kyrkan . . . icke endast på grund af den ställning hon intog i afseende på kyrkosamfundet, men i synnerhet med anledning af den särskilda prägel, hvaraf hennes verksamhet stämplades.

I afseende på andligheten, finnes ännu mycket kvar af den katolska uppfattningen. Allt för många hålla på en fullkomligt negativ andlighet, till största delen bestående af förakt för den jordiska till-

varon och en längtan att undfly densamma; en andlighet, som hvilar på en skarp skilnad mellan det andliga och det världsliga, och som förstör tillvarons enhet; mycken uppoffring och för resten mycken fördom; ett medlidande utan gränser för de olyckligaste och brottsligaste, en ytterlig stränghet mot de människor, hvilkas rastlösa intelligens icke kan antaga de fastslagna trossatserna; en öfverdrifven upphöjelse af välgörenheten, ett förakt för tanken, ibland till och med för samvetets röst.

Nå väl, detta ideal har haft sin tid! Vår tid begär någonting annat, och det anstår icke oss, Kristi efterföljare och Reformationens söner, att beklaga oss deröfver.

Den ädla kvinna, som vi begråta, bemödade sig att förverkliga detta ideal, evangeliskt och protestantiskt i högsta bemärkelse, ett ideal i alla punkter öfverensstämmande med vårt tidevarfs berättigade fordringar.

I hvarje ögonblick af sitt lif, låter hon den för tillfället trängande pligten afgöra såväl fältet för, som arten af hennes verksamhet. Hon lägger hela sitt hjärta i utöfningen af sitt verk; hon arbetar efter bästa samvete och bästa förstånd.

Nyss gift, hänger hon sig vid sidan af sina pligter som maka åt skötseln af en gammal och sjuklig släcting; hon blifver sjuksköterska, och under flere år känner denna unga kvinna icke till andra förströelser än dem, som hennes allvarliga sysselsättning medför. Sanningen att säga är den aktade väninna, åt hvilken hon egnar alla dessa omsorger, en kvinna af ovanlig begåfning och sällsynt gudsfruktan. I detta sjukrum läser man mycket och sysselsätter sig med de mest upphöjda ämnen.

Sent kom moderskapet med sina fröjder och sina pligter. Moderskänslan vaknar, och gifver sig tillkänna i känslan af ansvarets hela vidd. Få kvinnor hafva haft en så hög tanke om uppfostran som Madame de Barrau. Hon ansåg den som en vetenskap grundad på gifna principer, som en konst, hvilken icke förvärfvas annat än genom kloka och ihållande ansträngningar. Under de långa år, som hon tillbringade på den fredliga tillflyktsorten Montagnet, egnade hon sig uteslutande åt sina sysselsättningar såsom uppfostrarinna, fritt undersökande de mest ömtåliga problem, och med den stora oförskräckthet, som alstras af sanningstörst och aktning för människosjälen, vägde hon alla svårigheter, oupphörligt låtande praktik och teori växla med hvarandra.

Och hurudan var icke hennes praktik! Jag hörde häromdagen någon som sett henne vid verket omtala de märkvärdiga frukterna af

hennes kall som uppfostrarinna. I ordets sannaste mening moder, ville hon icke vara en egoistisk moder; vid sidan af sin egen familj samlade hon under sitt gästfria tak en skara fosterbarn, hvilka allt efter omständigheterna aflöste hvarandra.

Hennes egna barn äro icke de enda, som välsigna hennes minne. Flere ynglingar och unga flickor hafva, tack vare hennes kärlek och omsorg, blifvit nyttige män och framstående kvinnor.

Ju mer hon begrundade uppfostringsfrågan, desto tydligare framstod för henne moderns roll. Då barnets plats förbises, är äfven moderns utan betydelse. Så snart det blir fråga om barnet — hvilket i alla händelser framtiden tillhör — uppstår på samma gång frågan om moderns ställning. Det är omöjligt att lösa den förra, utan att i hela dess omfång hafva klargjort för sig kvinnofrågan. Det var på så sätt M:me de Barrau, på det naturligaste vis i världen, blef en af de mest afgjorda anhängare af kvinnans rättigheter. Själf sträng pligtmänniska begärde hon aldrig en rättighet annat än förbunden med ansvar. För henne sammansmälte rättighet och skyldighet. Vi bevara ett kärt minne från denna tid af studier och verksamhet i det arbete, som hon år 1870 utgaf under titeln: *Kvinnan och Uppfostran*.

Man känner snart, vid genomläsandet af denna utmärkta bok, att den genomlefvats, innan den nedskrifvits; och det är detta, som skänker den ett aldeles särskildt värde. Jag uppmanar alla mödrar att begrunda densamma; de skola der finna anvisningar af en hög moralisk och social vikt, en upphöjd lifsåskådning och en hög tanke om kvinnans värde och den uppgift, till hvilken hon är kallad, ehuru visserligen jag nödgas erkänna, det religionsbegreppet förefaller mig något oklart.

Tvungen att lemna landet, med anledning af sina barns uppfostran, besatte sig M:me de Barrau i Paris några månader efter kriget. Vår stad, mötesplatsen för så mycket elände och så mycket hjältemod, erbjöd för detta varma hjärta ett verksamhetsfält som det behöfde. Kvinnofrågan bär i Paris en i hög grad smärtsam karaktär. Brödfrågan och uppfostringsfrågan sammanhänga. Det moraliska spørsmålet invecklas ytterligare af det ekonomiska. En kvinna med ett så ljusst förstånd som den, hvarom här är fråga, kunde icke nöja sig med de vanliga tillfälliga medlen. Hennes verksamma intelligens sökte att från verkningarna sluta sig till orsakerna. Alltför klarsynt för att ensamt af samhällsinstitutionernas förändring vänta människornas förbättring, var hon dock uppriktig nog att erkänna de hinder af alla slag, som dåliga lagar och orättvisa institutioner oppresa mot individens höjande.

Den anmärkningsvärda och äfven mycket bemerkta artikel, som hon utgaf rörande *Aflöningen för det kvinnliga arbetet i Paris* är helt och hållet besjälad af känslan för den sociala rättvisan.

Hon påpekar med en sällsynt sakkännedom den arbetande kvinnans ställning i Paris och sätter sålunda omedelbart fingret på den mest sårbara punkten inom samhället. Omsorgsfullt studerande de statistiska uppgifterna rörande de olika slagen af arbeterskor, framställer hon med utomordentlig klarhet det växande elände, hvilket hotar de flesta af dem. Hon undersöker orsakerna, och angifver på hvad håll botemedlen stå att finna.

Jag har läst mycket om detta sorgliga ämne, kvinnans arbete; jag har aldrig funnit något på samma gång så sammanträngdt och så uttömmande. Jag önskar innerligt, att denna artikel blefve tryckt särskildt.

I sammanhang härmed vill jag omnämna den skrift som bär titeln: *Landsortens kvinnor i Paris*. Frågan, om de unga flickornas utvandring från landsorten, behandlas der med mästarhand.

Lemnande ånyo det teoretiska för det praktiska, blef M:me de Barrau först medlem och sedan föreståndarinna i arbetet för de frifigra från Saint-Lazare. Det är allmänt känt, att denna utmärkta verksamhet har till sin uppgift att skaffa de olyckliga varelser, som komma ut från Saint-Lazare's andeliga dy, ett lefvebröd, som hjälper dem att icke dit ånyo återvända; men hvad flertalet af mina läsare utan tvifvel sakna kännedom om, det är de otaliga bemödanden, råd och arbete, det stora tålmod, den bestämdhet och mildhet, samt det förtroende och den vaksamhet som fordras för upprättandet af en enda af dessa stackars kvinnor.

Det finnes uselheter så fruktansvärda, att den så kallade hederlige mannen undviker dem med afsky, men de af Gud helgade uppsöka dem. M:me de Barrau tillbringade de senare åren af sitt lif i dessa civilisationens lägsta lager, der dessa förlorade och olyckliga varelser röra sig. Hon arbetade för kvinnorna och hon slutade med att arbeta för barnen, dessa martyrer för samhällets laster.

Hennes sista verk var bildandet af den *Fransyska Föreningen* för skydd och uppfostran af öfvergifna, vilsekomna och misshandlade barn. Vi hafva alla läst det nödrop, som hon år 1887 gaf uttryck åt, och som tidningarne meddelade under titeln: *Barnens räddning*. Uppropet vann anklang: varmhjärtade män och kvinnor bildade en komité. Det var under organiserandet af detta stora verk af kärlek och rättvisa som hon tömde sina sista krafter. Hon dog den 18:de Dec. 1888.

Hennes starka vilja hade till sitt verktyg en, sedan lång tid tillbaka, försvagad kropp. Under våra olyckor år 1870, nöjde sig icke M:me de Barrau med att på sin egendom, Montagnet, ordna en ambulans, utan uppsökte själf på slagfältet de sårade; hon fick betala sin hängifvenhet med en allvarsam sjukdom, från hvilken hon tillfrisknade, men af hvars följder hon led under det återstående af sitt lif.

Jag kallade henne: ett "lekmanna-helgon." Ja, i sanning, det är ett nytt ideal som hon sökt förverkliga; ett ideal innefattande det rent mänskliga; med samma hänförelse för sanning, rättvisa och kärlek; ett ideal, som kan upplysa vägen för hvarje mor och för hvarje kvinna med pligtkänsla; men detta ideal, huru nytt det kan synas, är helt enkelt Nya Testamentets ideal, uppenbarande sig i all sin skönhet.

Jag genomgick häromdagen i minnet de åtta saligheter, hvarmed Bergspredikan inleddes, och jag blef rörd af att se, huru denna bild af en trogen och fullkomlig lärjunge, tecknad med Mästarens egen hand, drag för drag kunde tillämpas på vår nu afsomnade vän.

Om den ena eller andra religiösa gruppen skulle säga att jag öfverdrifver, skall jag påminna om liknelsen om den barmhertige Samariten och med Jesu egna ord säga: "Gack du och gör sammaledes."

P. Fallot.

(Ur Revue Chrétienne 1889.)

Bara en klädning.

"Usch, hvad jag vardt rädd. Hvarför står du så der utanför dörren?"

"Jag har inte tid att gå in för moster pratar så vådligt", svarade en munter röst, som hastigt tystnade. Egaren tycktes icke vara besvärad af mörkret och den trånga trappafsatsen, han tog sig helt ogeneradt en hastig kyss. "Åh, låt bli" svarade flickan — "jag har inte heller tid. Jag är ändå sent ute — fröken blir så ond om jag inte passar på tiden, jag får lof att gå nu."

"Hör du Olga", sade ynglingen, "nu skall jag berätta dig något riktigt storstyft. Far har fått biljetter till Maskinistföreningens soaré — och han bjuder oss du — båda två."

"Nej, aldrig på tiden har jag hört på maken — är det riktigt sannt."

"Jo du, jag har biljetten i västfickan — —"

"Men hur skall jag bära mig åt med min svarta klädning — lifvet är bara halffärdigt och kjolen är inte draperad. Kom ner, jag får lof att gå."

De trefvade sig ned utför trapporna tillsammans. "Den har legat ett halft år och jag har inte varit människa att få så mycken tid att..."

"Ja, det får du ställa med hur du vill — med skall du. Jag tål inte att du en gång till gör på samma sätt som när jag skaffade biljetter till Petermans flickor. Litet ruter får man väl ha här i världen."

"Det var ju före jul, när vi fick sitta till elfva, tolf hvarenda kväll. Jag kunde väl inte riskera min plats heller för Petermans flickor aldrig så mycket."

"Ja, och se'n orkade du inte gapa en gång på hela helgen." Här kysste han henne i farstun, innan de gingo ut genom porten.

"Om jag bara hade maskin så skulle det nog gå."

"Det är väl bättre att du har maskinist."

"Åh, tyst nu. Om jag tordes ta lifvet med på ateliern i morgon, så kunde jag väl få tjufsnörpa ihop sömmarne medan fröken vore ute och profvade. Men då kanske jag inte får något roligt i det."

"Ja, det der får du väl tänka öfver. Jag kommer och hämtar dig i morgon kväll."

"Om bara inte den der gamla korpen Fredrika satt näst intill", sade Olga fullföljande sin tankegång, "så kunde jag nog få ihop lifvet i eftermiddag, men hon har ögon både fram och bak."

"Tjenis, nu schappar jag genaste vägen till verksta'n."

"Nej, stanna, bara ett par ord. Tror du att man får lof att ha handskar?"

"Du har så fina händer, så di kan godt passera utan."

"Jag har då en och femtio aflagda för månaden för Enighet och Styrka, men jag törs rakt inte ta däm."

"Jag ger fan Enighet och Styrka. Du är ju frisk, vet jag. Hvarför skall du göda den der föreningen med dina fattiga styfrar."

"Om jag blir sjuk", sade hon och såg upp på honom med en förskräckt blick. Hon stod der i gathörnets bleka morgondager med sitt unga ansigte under den lilla tarfliga hatten, på hvilket syntes ett uttryck af fruktande förtänksamhet och förstånd, som nästan hemskt svor mot hennes år och de barnsliga konturerna af hennes drag.

"Om ja — hvarför skall man alltid tänka det värsta?"

"Åh, när man har sytt se'n man var fjorton år så — — Ja, vet du, ibland darrar benen på mig, när jag får sitta på öfverarbete

till elfva om kvällarne, så att jag inte orkar äta en gång när jag kommer hem. Jag riktigt skälver i hela kroppen. Då tänker jag ibland att det vore riktigt skönt att bli sjuk, för då fick jag ändå åtta kronor i veckan i tio veckor, och då kunde jag få ligga mig riktigt mätt. Men det är alltihop di der unga fröknarnes skull. Jag riktigt hatar däm, när jag möter däm på gatan."

"Ja, det gör jag med, det kan jag då ärligt bekänna. Nej — nu får jag lof att springa, jag får nog hundsnius ändå, det är säkert det."

De skiljdes och gingo åt olika håll. Olga halfsprang för att hinna till ateliern; hennes hjärta var fullt af glädje och förväntan. Det var nästan omöjligt att hålla inne med det. Hon hade fyra kamrater, tre flickor suto vid fönstret litet afsides och så var det Fredrika, "rödlufvan" som de kallade henne, som nästan aldrig talade. Hennes göra var att draperas kjolar på dockan; hon fick alltid sy stående, utom när hon låg på knä, och då hade hon så svårt att komma upp igen. Hon hade gikt i ena sidan; hon hade i 14 år sytt vid ett dragigt fönster, därför föredrog hon nu att sy stående längre in i rummet. Gammal började hon också att bli, så det var inte så underligt att hon var vresig och tvär. Det tänkte Olga åtminstone denna förmiddag i sin människovänliga stämning. "Fredrika var inte bjuden på soaré hon — stackare."

Ja, hon måste tala om det, och Fredrika var närmast.

"Vet Fredrika, att jag är bortbjuden i morgon kväll", hviskade hon.

Men Fredrika rörde sig inte.

"Jag är så fasligt ängslig hur jag skall kunna hinna min svarta klädning", fortsatte Olga halfhögt, medan hon satte rullen i spolen.

Ännu intet svar.

"Tror inte Fredrika att jag skulle kunna få gå klockan 8 i kväll. Vi äro ju inte skyldiga att sitta längre."

"Eller att stå längre", mumlade Fredrika genom sina hoppresade läppar, emellan hvilka hon hade en hel rad nålar.

"Ja, är det inte nedrigt — i kväll åtminstone . . ."

"Sådan fåfänglighet kan man undvara", sade Fredrika med kärf röst. Hon hade nu fäst nålarne i draperiet. — "Det leder bara till synd och elände."

"Så Fredrika säger. Det är en riktigt hederlig soaré — svärfar och svärmor ska' med."

"Jaså — är Olga gift? det var en nyhet", sade Fredrika och dunsade ned på golfvet för att liggande på knä betrakta om kjolen var jämn nedomkring.

"Fredrika är elak som vanligt", sade Olga och blef röd som en tupp.

"Ja ja, en så'n natur en har fått, så har en', det hjälps inte med mindre", sade Fredrika gäckande. "Olga får väl vara glad att hon har blifvit så godsint af sig. Vi får väl se hur det står till med husemötet efter en tjugu år vid maskinen."

"Jag tänker visst inte att sitta i tjugu år vid maskinen. Det är väl nog att man sliter ut sin ungdom..."

Nu ringde det. Olga hoppade till. O Gud, låt det inte vara någon som kommer och beställer.

Jo — det var Konsulinnan Fridebäck — åh det var den värsta som kunde komma. Hon hade två döttrar; det var en af de allra bästa kunderna.

Dörren till det inre rummet stod på glänt. Olga spände alla nerver för att lyssna.

"Vi får lof att ha en klädning åt Edith, lilla fröken Stål. Hon skall tas in på Innocensen", sade Konsulinnan, i det hon pustande satte sig i soffan. "Vi sågo ut tyg i förbifarten — det kommer genast uppskickande till påseende från Löfvings."

"Goda Konsulinnan", sade fröken Stål, "det är bara en och en half dag — jag har tre klädningar förut till Innocensen, och så har jag två sorgklädningar som måste vara färdiga till om Söndag, för då blir begrafningen."

"Åh, lilla fröken är ju alltid så tillmötesgående", sade konsulinnan, "fröken är så snäll, det vet man nog."

"Med bästa vilja, goda Konsulinnan..."

"Så syr fröken Ediths klädning, ja det vet jag nog..."

"Nej goda..."

"Hvar har fröken sista Bazaren", sade fröken Edith.

"Se så, nu ringer det, nu kommer tyget."

"Snälla fröken Edith, den här gången är det verkligen alldeles omöjligt. Fröken skulle ha tänkt på det litet förr."

"Ser mamma det är det jag alltid har sagt, vi skulle sy hos Lundins. Der behöfver man aldrig riskera att bli strandsatt."

"Men, snälla Edith, du kunde ju verkligen ha tänkt på det litet förr", sade modern bekymrad.

"Kunde jag tänka på det innan sista Bazaren kom? — Det blir nog gammalmodigt ändå."

"Men fröken har ju den hvita som vi sydde till jul..."

"Och som jag har haft två gånger redan..."

"Du kunde kanske stoffera upp den hvita taftklädningen, som du

hade på brölloppet . . ." föreslog modern, som tänkte på pappa derhemma och räkningarne som ännu voro obetalta.

"Nej, vet mamma, *det* är nästan starkt. Men jag kan *mycket* väl låta bli hela Innocensen. *Mycket* mycket gärna. Vi kunna ju ge till skäl, att jag inte har någon klädning." Och fröken Edith skrattade krystadt.

"Ja, fröken Stål, vi får väl tänka på Lundin härnäst. Det kan väl inte hjälpas. Det är ledsamt, lilla fröken känner oss och har sytt så länge åt oss, men om man inte kan få sytt när man behöfver så", konsulinnan såg upphettad och ledes ut.

"Jag vet inte hur jag skall bära mig åt", sade fröken Stål. "Jag har inte mer än fem arbeterskor, det är alltid så svårt att hinna i brådaste säsongen."

"Åh, de kunna ju sitta uppe en liten smula", sade fröken Edith, som börjat bläddra i bazaren och som genast uppfattade en viss liten obeslutsamhet i fröken Ståls röst. "Jag sitter uppe till elfva, tolf hvar-enda kväll, och det mår jag inte det ringaste illa af."

Vid dessa ord knöts en liten hand i rummet utanför och höjdes med en hotande åtbörd mot dörren.

"O! om jag hade dig ensam i en skog," mumlade Olga. Hon brydde sig icke om att lyssna längre, hon började att surra ursinnigt med maskinen, hon visste nu hur det skulle gå. Äfven hon hade uppfattat förändringen i fröken Ståls röst. Men det samlade sig bittra tårar under hennes ögonlock; ett par af dem droppade på det blå lifvet. "Jag bryr mig inte om det — jag skulle vilja gråta smält bly på det, och bränna upp hvarenda trasa som skall på Innocensen", sade hon i sitt af harm sjudande sinne.

Konferensen derinne var slut, damerna hade aflägsnat sig och fröken Stål kom in.

"Vi får lof att ha en klädning till färdig i morgon kväll", sade hon. "Det kunde inte hjälpas. Hur mycket fattas det på Olgas lif?"

"Det är bara hopträckladt", svarade Olga, som fördjupat sig i tanken på det svarta derhemma i dragkistlådan.

"Bara träckladt!" utropade fröken Stål och röck häftigt det blå lifvet till sig. Det var nästan färdigt, men de två tårarne hade lemnat spår efter sig på det ljusa tyget.

"Hvad vill det här säga —?" Den stackars föreständerskan, yr i hufvudet och uttröttad hade dock kraft att ställa till en ordentlig afstraffning, så vidt som ord kunna åvägabringa den.

"Jag är bjuden på soaré i morgon kväll", sade Olga, som tyckte

att hetare än det nu var kunde det icke gärna bli, "och jag skulle be fröken att få gå hem klockan half åtta."

"Skäms inte Olga att komma med sådana upptåg i den här brådskan. Hörde inte Olga, att vi ha fått en klädning till, som skall vara färdig i morgon kväll? Sådana der påhitt får man tänka på, när det blir tid."

"Soarén lär inte vänta tills jag får tid, den", mumlade Olga med gråten i halsen.

"Akta lifvet!" ropade fröken Stål till — "akta det blå lifvet!"

När flickorna på eftermiddagen återkommo, hade Olga ett paket, som hon lade under stolen der hon satt. Skulle fröken Kronsköld komma och profva? det var frågan. Hon pratade och klandrade och var aldrig nöjd, henne slapp inte fröken så lätt — *bara* hon nu ville komma!

Det dröjde två timmar. Olga sydde på sidendraperierna till den blå klädningen. Nu ringde det. Ack, det var bara cokespojken. — Men nu: "Kära Stål, sådana infama trappor. Nu hoppas jag då att..." Ja, det var hon.

Olga draperade sidenet öfver stolskarmen för att dölja maskinen för flickorna vid andra fönstret. Fredrika var så ifrig bakom sin docka, hon såg nog ingenting. Kvickt fram med paketet under stolen. Blått silke — ja det fick inte hjälpa fast lifvet var svart — hon vågade inte byta om. Hon satte stygnregulatorn till tät söm, riktigt tät, så syntes det kanske inte. Och så — sur-r-r för brinnande lifvet söm efter söm — 2 — 5 — nu återstod bara bröstvecken. Hon märkte icke att dörren öppnades, men hon märkte att dockan ramlade — just emellan henne och dörren och restes genast upp igen — och att frökens röst ropade: "Hvad är det för väsen? Ge mig sista bazaren" — hon sträckte sig in genom dörren med halfva kroppen. Fredrika gaf henne bazaren — Olga trodde att hon skulle kväfvas. Dörren stängdes. Surr — igen — nu voro bröstvecken färdiga — fort in i tidningen och under stolen — och just med detsamma flyttade Rödlufvan dockan på sin plats igen.

Flämtande och röd i ansigtet kastade Olga en blick på henne. Det syntes icke en min i hennes kärfva ansigte, der nålarne suto i en tät rad mellan läpparne. Åh nej, det der med dockan var nog bara en händelse, men den kom då i grefvens tid.

Inte förr än klockan slagit elfva fingo de gå den kvällen — och icke en slant eller så mycket som ett glas mjölk fingo de. Olga måste springa hela kvarteret omkring, innan hon vågade stanna vid porten, ty det var två "herrar" som följde henne i hack och häl. Lyckligtvis

voro de icke riktigt säkra på benen. Klockan half tolf störtade hon med andan i halsen uppför de fyra trapporna och in i den lilla vindskupan. "Moster", tvätterskan, sof redan. Olga tände den lilla gaslampan — nu skulle lifvet kantas nedomkring, kragen sys fast och ärmarne sys in. De voro lyckligtvis färdiga. — Hon satt till half tu — nålen flög upp och ned — men så kom sömnen, oaktadt alla tankar och glada föreställningar kom den, obetvingelig, oemotståndlig. Moster vaknade och såg henne sitta med hufvudet mot bröstet och arbetet halft nedglidet ur hennes knä.

"Olga, vakna", ropade hon. "Du får partu inte sitta längre, kom och lägg dig. Tänk på att du ska opp i morgon."

"Det fattas en ärm", sade Olga, sträckte på sig och gäspade.

"Jag lofvar dig att den skall bli isydd i morgon", sade moster. "Kom nu bara."

"Tänker moster sy i den?" sade Olga, i det hon knäppte af sig klädningen.

"Bekymra dig inte om det du. I ska den."

"För om du syr i den, då är jag säker om att ringningen kommer opp och pöset kommer ned. Och då får jag stå så här med armen i vädret hela tiden som en byst", sade Olga och sträckte upp sin bara arm i luften. Och vid den föreställningen brast hon i ett muntert skratt, och derefter kröp hon ner till moster i utdragssoffan.

Hvad moster fick skaka henne den morgonen innan hon fick lif i henne, fast det fick hon då alltid göra. Ungdomen protesterade mot att gå i säng vid tolfte tiden och upp klockan half sju, liksom den gjorde mot att sitta lutad öfver maskinen stundom i fjorton timmar och trampa. "Ack, om det ändå vore slut klockan sju om aftnarne, eller om det nu ändteligen skulle vara till åtta — men öfverarbetet — öfverarbetet till tio — elfva!"

Att se tvätterskan med glasögon på näsan och syring på det styfva, svullna fingret hur hon sydde ut och in, hela förmiddagen det kunde ha varit värdt någonting. Men när Olga kom hem på middagen var emellertid ärmen der, och ett litet krås kring halsen dessutom. Men det hade fröken i magasinet sytt fast.

"Men kjolen — ja den hinner jag då drapera på en halftimme — och får jag inte gå, så rymmer jag."

"Kan du inte ha den odraperad", föreslog moster i det hon slog upp potatisen.

"Och gå med tyg fram och foder bak. Nej, nej du gumma lilla! Har du ingenting annat än potatis?"

"Jo, jag har kaffe. Jag tänkte köpa ett par sillbullar i boden,

men kommisarien kom och tog af mig hvarv enda öre för resterandes på hyran. Jag får visst lof att ta en inneboare."

"Tänker du lägga den på skåpet", sade Olga, som var vid särdeles godt lynne.

"Jag tänker själf ligga på golfvet, om vi kunde få en flicka i soffan."

"Har ingen sökt mig?"

"Nej, inte en katt."

"Det var besynnerligt. Fina Lindberg lofvade så säkert att komma upp ett ryck på middagen. Hon som är hos Fahlstedtens, moster vet".

Jo riktigt — der var Fina, rödblommig och lifvad.

"Ner med håret", ropade hon redan i dörren. "Jag har bara tio minuter på mig, men det skall nog gå som att nysa det. — Tänd på gaslampan, snälla jungfrun. Ursäkta att jag befäller, men man får lof att rappa på." Och hon plockade upp hårnålar, tänger och allt annat tillbehör ur sin ficka.

Det gick som en dans. Det ljusa håret kammades, borstades och vreds, brändes och bubblades. Ja, var ingenting annat stiligt, så nog var håret.

"Så der ja, lycka till mycket nöje och adjö med dig. Du hjälper mig väl att ändra min gamla bruna för besväret. Knyt om en halsduk, så du inte rufsar det under hatten. — Adjö, adjö."

Halsduk ja — hvad skulle kamraterna säga? Hon måste ha halsduk — eller kanske en näsduk — ja, får gå — tiden var ute — men bara en enda blick i den spruckna spegeln! Ansigtet satt med ena hälften uppe i högra hörnet och den nedre i det venstra och var alldeles af på midten, men det var Olga van vid. Hufvudsaken var håret, och det satt alldeles helt i venstra hörnet uppåt. Åh — — aldrig hade hon trott!! hon skrattade till, men då blef munnen så förfärligt sned midt för den krossade biten, att hon blef riktigt förskräckt. Men vackert var det, bubblorna, krusorna, de små lockarne kring örat och allt det der — och så knöt hon näsduken, satte på hatten och sprang.

Så de fäktade! Själfva fröken sydde allt hvad hon förmådde. Innocensen!! Betjänten som skulle hämta fröken Fridebäcks klädning stod och väntade. Fredrika träcklade på draperierna, att sy ordentligt var ej att tänka på. Ändtligen låg den i asken, och nu voro bara sorgklädningarna kvar. Men så var klockan också sex.

"Har Olga tandvärk", ropade en af flickorna från fönstret.

"Något", svarade Olga.

Fastän hennes förhoppningar för hvarje kvart började sjunka, måste hon meddela sig med någon. Hon begrep inte själf hvarför hon vände sig till Rödlufvan.

Hon kröp bakom dockan, knöt upp näsduken, lyfte på den och sade sakta: "Titta hit, Fredrika."

Rödlufvan vände på sitt stela hufvud med så mycken otålighet i rörelsen, som hennes gikt tillät henne. Hon såg det granna, guldgula håret och de små lockarne kring nacken, och hennes minspel blef så besynnerligt, att Olga blef rädd och knöt hastigt på sig näsduken igen. I en hel kvart funderade hon öfver Fredrika och hur besynnerlig hon var. Hon kunde inte begripa det.

Hur skulle hon också kunna begripa hvad ingen människa visste — och hvad alla skulle skratta åt ifall de vetat det? För när man blir narrad på gamla dagar, då är man bara värd åtlöje, det är alldeles rätt åt en och därför tiger man. Men det fanns några små gula lockar bortackorderade på landsbygden, på ett ställe, dit Rödlufvan i tysthet begaf sig en gång om året, och för de lockarne slet hon och svalt.

Och så blef klockan åtta och så blef klockan nio. Det var alldeles tyst på ateliern. Lamporna brunno sömnigt i den tjocka luften. Ingen talade, maskinerna bara surrade. Då ringde det häftigt på dörren. Olga hoppade till. Hon förstod på ringningen hvem det var. — Fredrika hade öppnat. "Vänta derute litet", sade hon.

Hon gick direkt in till fröken Stål. Olga satt med klappande hjärta — hon stod inte ut. Hon böjde sig öfver maskinen och storsnyftade. Hennes svarta klädningskjol som inte var draperad!!

De talade högt derinne, nästan som om de grälade. Hvad rörde det henne. Det var förbi nn.

Ändteligen kom Fredrika in. "Olga får gå", sade hon. "Skynda på nu. Fästman är derute."

Det var ett underverk. "Men sorgklädningarne och begrafningen?"

"Det blir väl väl med det."

"Men hur skall jag tor das gå ut. Otto är nog desperat."

"Så, ut med sig", sade Fredrika, "men lofva mig en sak. Tjufsy aldrig mer och — och akta sig för att — bli narrad." Och dermed sköt hon Olga ut genom dörren rakt i armarne på maskinisten.

"Söta Otto gräla inte — jag är ju här nu. Vi få springa. — Stanna litet här borta — jag kilar upp till Lotten Lundholm — hon lånar mig nog sin svarta klädningskjol. Visst är den litet för kort, men jag har nya skor se'n i somras. Här, vänta bara ett litet tag."

Han hann inte säga någonting, fastän vreden sjöd inom honom.

"Här har jag gått och väntat..." började han, när hon kom tillbaka med kjolen öfver armen.

"Söta Otto — säg ingenting, då grinar jag igen, och så se de

det på soarén. Så der ja — gå in i kryddboden en kvart och kom sedan upp, så är jag färdig.”

Han gick icke in i kryddboden utan i en modebutik, och der köpte han någonting som lades i en strut af silkespapper. Han tog sin sista styfver — men fin skulle hon vara, om hon också kom sent.

Och när han kom upp och såg henne öppna struten, der rosenknoppen låg med sina blad, och såg de små lockarne och kinderna som voro så röda af gråt och ifver, då försvann hans vrede och de följdes åt glada och lyckliga till soarén glömmande släp, arbete, fattigdom och trötthet.

Han var stolt öfver henne och öfver törnrosknopparne, och öfver all den beundran hon väckte. Och roligt hade hon, det var då säkert. Följande dag fick hon sofva. Ingen skakade henne upp ur den djupa, tunga sömnen. Tvätterskan gick tvärtom mycket försigtigt på sina ullsockor. ”Hon hade väl också haft en ungdom, fast man hade svårt att tro det numera.”

På ateliern hade natten också skridit till slut, utan att en ensam lampa blifvit släckt.

När morgonsolen bröt fram öfver ladugårdsgärdet, öfver de många skorstenarne med sina höga rökpelare, hvilka långsamt höjde sig i den klara luften glänsande i rött, grått och guld, när klockorna började ringa från alla håll och högtidsklädda skaror vandrade upp till Guds gårdar, då dunsade Rödlufvan äntligen ned framför dockan för att afmönstra den sista sorgklädningen, ty nu var den färdig.

A. K—dt

Vid min moders graf.

Af Domenico Maery-Correale. Öfvers. från Italienskan af S—d.

Du ljufva! sof i frid. Med hvita vingar
Guds ängel hägne grafven, der du bor,
Och rosenbladens fall i lätta ringar
Den öfverhölje som ett snöhvitt flor!

I kvalens natt, då bitter sorg mig tvingar,
I stunder, då på lyckans dröm jag tror,
Hvadhelst af fröjd, af gråt som lifvet bringar,
Jag följa skall din kärleks ljus, min mor.

Hur ofta stjärnorna, som tyst sig tända,
Mig möta skola, då med sorgtyngdt sinne
Jag vid din kulle dröjer natten lång.

Ty dig min kärlek, all den djupast kända,
Jag egnar, moder, bringar tyst ditt minne,
Majs första rosor och min sorgsna sång.

Om kvinnans underordnade ställning.

Öppet bref till August Strindberg från *Elna Tenow*. Stockholm 1890.

Det kan måhända tyckas, att det är öfverflödigt att vederlägga hr Strindberg, då han ånyo uppträder mot kvinnan samt att hans utredning af kvinnofrågan är så tillräckligt känd och så föga aktad, äfven då han griper till hvad han kallar fysiologiskt bevisade fakta, att det skulle kunna anses rent af löjligt att bevärdiga hans angrepp med ett allvarligt menadt svar. Tyvärr torde det dock icke vara så alldeles ur vägen att ännu en gång erinra om haltlösheten i hans yrkanden. "Kvinnans underlägsenhet under mannen" har allt för länge ansetts som en obestriddig sanning, för att påståendet icke skulle ha slagit rot litet hvarstades i samhället, och då det ännu upprepade gånger framhålles, må detta icke lemnas utan gensägelse.

Det kan ju icke nekas, att kvinnans ställning småningom förbättrats, att det t. ex. icke mera tillåtes mannen att tillägna sig hustruns enskilda arbetsförtjänst, ej heller att hon längre vägras att skaffa sig kunskaper samt till och med — ett ganska betydande, om också ej allmänt godkänt steg — att använda dessa kunskaper i det offentliga, liksom att en enka eller ett ogift fruntimmer, visst icke någon hustru, som har erforderliga inkomster, medgifves att deltaga i kommunalval — ingalunda i riksdagsval — och det har gått så långt, att äfven en skollärlarinna tillåtits att sitta i skolråd.

Men under alla dessa "eftergifter", som småningom tillkämpats och tvärt emot hvad erfarenheten dagligen intygar, fortlefver den föreställningen, att kvinnan dock är ett underlägset väsen som bör intaga en underordnad ställning. Denna åsigt är icke endast hr Strindbergs, finnes icke blott hos "kvinnofrågans" förklarade motståndare, utan äfven hos personer som i flera fall önska kvinnans frigörelse från det beroende i hvilket mannen hållit henne. De äro så bundna af gamla fördomar, att de icke lita ens på sin egen omdömesförmåga, mycket mindre på hvad erfarenheten oupphörligt lär dem. Och, märkvärdigt nog, dessa om kvinnans underlägsenhet fortfarande öfvertygade tillhöra icke blott det manliga könet, utan träffas äfven bland kvinnorna själfva.

Så länge ett sådant förhållande eger rum, torde intet bidrag till frågans utredande vara öfverflödigt, och det är därför vi anse oss böra fästa våra läsares uppmärksamhet på det lilla häfte som fru Elna Tenow nu utgifvit. Det är otvifvelaktigt kvinnan själf som i främsta rummet bör yttra sig i saken. Ingen falsk blygsamhet bör bindra henne att öppet gifva tillkänna, huru upprörd hon måste vara öfver att fortfarande

betraktas som mannen underlägsen samt huru oberättigad hennes underordnade ställning är. Så ofta — det sker sannerligen icke *för* ofta — ett fruntimmer tager till ordet för att gendrifva gamla oförrätter och nya förolämpningar mot sitt kön, borde det vara anledning till tillfredsställelse för alla rättskaffens människor, vare sig kvinnor eller män. En sådan anledning har nu inträffat.

I "Öppet bref till August Strindberg" bryr författarinnan sig icke om att särskildt påpeka de öfverdrifter och missgrepp till hvilka hr S. gjort sig skyldig, då han sökt med s. k. fysiologiskt bevisande fakta, uppenbarade naturlagar eller såsom allvarliga förklarade rön bevisa sina sofismer. Det hade dock sannolikt icke skadat, om förf. egnat någon liten kritik åt alla dessa lösa påståenden, liksom det otvifvelaktigt icke förringat det värdiga i hennes framställning, om hon alldeles uteslutit de artigheter med hvilka hon tager afsked af hr S., då hon i det öppna brevets slutord uttrycker sin "djupa beundran för hvad stort" han tänkt och sin "varma erkänsla för hvad värdigt" han kämpat. Dessa artighetsfraser taga sig något underligt ut, sedan författarinnan på ett rätt slående sätt bevisat, att hr S. ingalunda tänker stort om kvinnan, hvilket han själf ej håller väl vill vidkännas, samt att han alldeles icke kämpat värdigt. Åtminstone hade det väl varit nödvändigt, att förf. uttryckt på *hvilket område* hennes motståndare tänkt stort och i *hvilket afseende* hans strid varit värdig.

Men förf. till det "öppna brevet" är så säker på sin sak, och därtill har hon nog skäl, att hon icke fruktar att gifva motspelaren åtskilliga fördelar på hand. Hon drifver honom i alla fall från den ena, om ock i somligas ögon aldrig så väl befästa, ställningen efter den andra.

Den beskyllning mot hvilken förf. i synnerhet vänder sig är, att kvinnan har en *understödstagares* plats i samhället. Förf. erinrar om de många kvinnor som drifva affärer och det på ett sätt som icke lemnar något öfrigt att önska i fråga om praktisk förmåga och seg uthållighet. Men skulle man äfven vid tillämpningen af de Strindbergska teorierna frånräkna de kvinnor som "själfva förtjäna sitt bröd" och endast tala om *familjekvinnan*, så kan ej håller hon kallas *understödstagare*.

"I egenskap af hustru, syster, dotter eller dylikt", säger förf., "lagar hon er mat, öfvervakar anordningarna i ert hus, förrättar en mängd för allas er bekvämlighet nödvändiga småsysslor. Hvad gör då kocken på värdsuset, der ni äter, värden i hotellet, der ni bor, kyparen och betjänten? — Alldeles detsamma. Ni kallar dock ingendera af dem *understödstagare*. Som uppfostrarinna leder hon barnens

utveckling, bildar deras sinnen och meddelar dem kunskaper, mer eller mindre, allt efter sin egen bildningsgrad. Hvad gör då informatorn, guvernören, folkskole- eller elementarläraren? Detsamma. Hvar för kallar ni icke också dem *understödsdagare*?"

För att lemna föreställning om det ofantliga slöseri med kvinlig arbetskraft, hvartill vårt nuvarande samhällskick gör sig skyldigt, skildrar förf. husmödrarnas och tjänarnes bestyr vid den dagliga hushållningen, men denna skildring torde dock vara mera lustig än egentligen bevisande och kan möjligtvis missförstås. Af långt större vikt är förf:s varma, snillrika och logiskt bevisande framställning till bemötande af de föregifna fördelar kvinnan skulle ha genom frihet från *barnförsörjning* och *värnepligt*. Förf. kan med fullt skäl icke finna annat än att kvinnan fullgör *den värnepligt* till hvilken hon af naturen är tydligt hänvisad, nämligen *värnandet om det kommande släktet*. Moderspligten innehåller i sig samma moment som värnepligten och krigstjänsten.

"På samma gång", säger förf., "kvinnan värnar om det späda lilla frö till en medborgare som är henne anförtrödt, så värnar hon på ett alldeles direkt sätt om sitt lands storhet, dess ära, lugn, ja bestånd... När ni ser de skaror, som i hundratal vimla på våra gator, i tusental mötas i våra samlings-salar, våra härar och vår industris jätte-arméer — gripes ni då aldrig af den tanken, att för hvar och en af dem har en kvinna genomgått en hel serie af smärtsamma förnimmelser?"

Med klara siffror kullkastar förf. teorien om mannens egenskap af försörjare och visar tydligt, att hustrun också har sin andel deruti. Hustrun har rätt att betalas för sitt arbete *inom* familjen, lika väl som mannen för sitt utomhus, och denna rätt medgifver alldeles icke, att hon på något sätt är understödsdagare. Det kan naturligtvis invändas, att icke alla familjekvinnor göra en sådan arbetsinsats, men äfven på den invändningen har förf. ett fullgiltigt svar. I de äktenskap der kvinnan icke vet af annan uppgift än att vara till för mannens behof af ett angenämt och njutningsrikt hem, hvilka äktenskap förf. visst icke gillar, har man dock icke rätt att säga, det hon *får* sitt underhåll af mannen, utan endast att han betalar henne för att hon skall vara hans — med sin kropp, sin skönhet, "just sådan hon är", d. v. s. en docka, en liten omänniska.

Det är förf:s på goda grunder stödda öfvertygelse, att många af de svagheter som nu onekligen vidlåda den kvinliga karaktären och göra den liten just framalstras af denna kvinnornas trånga materiella ställning som hindrar all fri utveckling. "Små vyer och små mål", säger hon, "gränser och skrankor öfver allt, beskyddare och förmynd-

dare till höger och vänster! Frånvaron af ett omutligt ansvar förlamar ansvars känslan, med hvilken heder och rättskänsla äro i nära slägt."

Förf. vill icke emancipera från hemmet, utan i hemmet. Men därför får kvinnan icke ställas som understödstagare och hjon — icke ens till skenet. Moraliskt ansvarig och ekonomiskt oberoende i sin ställning som hustru och sin uppgift som moder, skall hon stå som samhällets direkta tjänarinna. Detta är hufvudinnehållet af fru Tenows lilla — 64 små sidor — men innehållsrika och kraftigt bevisande skrift hvilken ingen vän af sanning och rätt bör försumma att läsa.

C. L.

Tjugoårsfesten i Stockholms första hushållsskola.

Fredagen d. 25 April vid femtiden på eft.m. var liflig rörelse på Jakobsbergsgatan. Än såg man en halsduksklädd jungfru, än en sidenklädd matrona försvinna i den breda portgången till N:o 11, den välkända lokalen för hushållsskolan vid Jakobsbergsgatan. Der uppe i den rymliga samlingsalen sutto radvis öfver golfvet kvinnor mellan 15 till 35 år. Blicken möttes ömsom af en ung kvinnas runda, rosiga kinder, ömsom af den medelålders arbeterskans ofta något blekta och tärda drag. Främst sutto tvänne rader små knubbiga barngestalter, och man undrade hvad dessa småttingar hade här att göra. Allas ansigten uttryckte en högtidlig och glad stämning, något af ljus sabbatsfrid.

Här voro till festens firande samlade hushållsskolans närvarande lärjungar samt hennes fördettingar, såväl gifta som ogifta, till ett antal af 136 personer. Och barnaskaran, den utgjordes af de giftas små, som blifvit inbjudna till deras mammors fosterhem, de voro hushållsskolans barnbarn, samlade kring välvilliga mormödrar, som aldrig sparat tid, möda eller kostnad för att väl bereda sina fosterbarn till deras blifvande kall som husmödrar eller tjänarinnor.

Midt emot denna talrika skara af hushållsskolans skyddslingar sutto hennes beskyddare, deribland de två veteranerna grefvinnan Posse och fru Alm, hvilka för tjugo år sedan

gingo i spetsen för skolans grundande, och hvilkas fårade drag och gråa lockar kontrasterade som höstens mogna skörd mot ungdomens vårfägring. Men i dessa gamlas anleten lyste den oförgängliga ungdom och glada frid, som är morgonrodnaden af evighetens skönare dag, och som de unga, först efter långa, segerrika pröfningar kunna vinna. Kring dem och kring hushållsskolans föreständerska, den aktade och älskade fröken Cronius, samlade sig skolans öfriga beskyddare och vänner, alla fröjdande sig öfver företagets framgång och nytta. Kaffet serverades, den glada stämningen steg och nådde sin höjdpunkt, då pastor Bring i ett enkelt och innerligt tal tolkade betydelsen af skolans valspråk "bed och arbeta", samma ämne han talade öfver vid skolans invigningsfest.

Derefter redogjordes för inrättningens verksamhet. Den öppnades 1870 med 6 elever, den har nu 36. I densamma hafva 200 flickor varit inskrifna, af hvilka 136 utgått med betyg. Alla dessa lärjungar, så när som på tre, hafva blifvit inbjudna till 20-årsfesten, omkring 100 voro närvarande. Af skolans 200 elever hafva 54 blifvit gifta, 9 bland dessa i Amerika, en i Dresden. Af de ogifta lärjungarna befinna sig nu 16 i Amerika, 7 äro döda.

Skolan har nu icke mindre än 93 barnbarn, och erfarenheten har visat, att dessa små stå i stor tacksamhetsskuld till sina mammors uppfostrarinna, ty i allmänhet bära de pregeln af helsa, munterhet och snygghet och deras hem af ordning och renlighet; hushållsskolans goda vanor och lärdomar bärande frukt i elevernas egna hem.

Många för detta lärjungar hafva som tjänarinnor tillvunnit sig sina husmödrars förtroende, och flera bland dem hafva stannat 6, 8 å 9 år på samma plats. En flicka har förblifvit 12 år i den familj, hos hvilken hon vid utträdet ur skolan fick anställning. En annan har tjenat 17 år på ett och samma ställe.

Den utvidgning af hushållsskolans lokal, som det ökade antalet lärjungar gjort nödvändig, har betydligt försämrat inrättningens ekonomi, som för närvarande tryckes af 20,000 kr. skuld. För att skaffa lärjungarna kunskap och öfning i hushållssysslor och anstalten behöflig inkomst till de 30 flickornas underhåll (för 6 flickor erlægges låg årsafgift), har hushållsskolan öppnat 4 salubodar för bröd och matvaror och mottager dessutom i egen lokal omkring 10 inackorderade.

Tolf flickor stodo nu redo att utgå ur skolan, hade mottagit sina betyg och skulle tillträda platser som tjänarinnor. Tolf unga nybörjare komma att intaga deras rum i skolan. De afgäendes rörelse vittnade om öm modersvård i fosterhemmet. Vid utträdet erhåller hvarje flicka full uppsättning kläder, $\frac{1}{2}$ dussin linnen, d:o strumpor, 6 klädningar, kappa o. s. v.

Att den ljusa tafla, 20-årsfesten upprullade, ej har saknat sina skuggor, är naturligt. Men mödor och modlöshet, bekymmer och svikna förhoppningar, allt var denna afton glömdt. Kanske skulle ej heller skörden af den sådda säden blifvit så rik, om den ej vattnats ymnigt af de tårar, som deltagande kärlek faller vid fruktan att se sina skyddslingar dragas ned i lidelsernas malström eller håglöshetens letargi, och i båda fallen gå förlorade. Kärleken, närd af Honom, som sökte det borttappade färet, och i öppna armar mottog den förlorade sonen, denna kärlek förmår mycket, ty den har mottagit mycket.

Festen afslutades med en enkel kvällsvard, till hvilken de gifta elevernas män äfven voro inbjudna, "en patriarkalisk fest med barn och blomma."

Edmund Gammal.

Kvinnorna och trädgårdsskötseln.

Dagny har under loppet af förlidet år i ett par artiklar berört en fråga, hvilken på den senaste tiden såväl i Sverige som i grannländerna begynt draga uppmärksamheten till sig. Det är frågan om trädgårdsskötseln såsom ett nytt verksamhetsfält för kvinnan.

Icke endast för vännerna af kvinnosaken är denna fråga af stort intresse; för hvarje sann fosterlandsvän bör det vara af vigt att något af de obrukade krafter och den slumrande praktiska begåfning, som så många af vårt lands kvinnor sitta inne med, blifver användt på ett område, der fosterlandet behöfver många krafter.

Det är ett allmänt erkänt faktum, att den nordiske jordbrukaren har för ringa afkastning af sin jord. Och ehuru mången anser, att jordbruket i de i klimatiskt hänseende mindre gynnade länderna är dömdt att till följd af den allt

lifligare samfärdseln hopplöst duka under i konkurrensen med rikare zoners produkter, så är det å andra sidan mången, som förmenar, att mänsklig intelligens och mänsklig arbetskraft väl bör kunna upptaga täflingen med de rent materiella förmanerna, och att jordbrukaren genom en intensiv kultur bör kunna framtvinga långt rikare skördar ur sin jord än hittils.

I Kina, der jordbruket, såsom bekant, bedrifves på ett verkligt vetenskapligt sätt, och der ett åkerfält odlas med mera omsorg än hos oss en trädgård, har man lyckats att äfven i trakter af ursprungligen karg jordmån och ogynsamma klimatiska förhållanden genom den insigtsfullaste skötsel, genom konstvattning och rik gödsling frambringa otroligt rika skördar. En nyligen utkommen fransk bok, "La cité chinoise", meddelar förvånande siffror med afseende på den rikedom och mångfald af produkter, som årligen fås från ett jordstycke af ringa areal. Ett närmare exempel på hvad arbete och omtanke i den vägen kunna åstadkomma hafva vi i de beundransvärdt väl skötta köksträdgårdar, som likt ett bälte omgifva Paris och förse staden med dess behof af grönsaker. I dessa trädgårdar tager man årligen 6 å 8 rika skördar ur samma jordstycke.

Om den svenske jordbrukaren vill draga lärdom af dessa exempel, om han vill förskaffa sig ett större utbyte af sin jord än hittils, måste han förvandla allt mer och mer af sin jord till trädgård, och han måste sköta sin trädgård på ett långt mera rationellt sätt än hittilsdags i allmänhet skett.

Det är härvid han bör finna en hjälp i kvinnan.

Och om, som oftast är fallet, han är fullt upptagen af sitt jordbruk i öfrigt, så vore det en stor vinst för honom, om han kunde öfverlåta detta område helt och hållet åt sin hustru eller åt någon vuxen dotter.

Säkerhgen finnes det få slag af arbete, som i själfva verket så lämpa sig för kvinnans begåfning och fallenhet som trädgårdsskötseln.

Jag kommer ihåg en gammal gumma, som inne i sin mörka kammare hade några präktiga pelargonier och rikt blommande lackvioler, blommor, hvilka tycktes sakna både luft och ljus och likväl trufdes förunderligt väl, såsom man så ofta ser innanför fattigmans skumma fönsterrutor. "Man måste hålla af sina blommor", plögade hon säga, "det är det som det beror på alltihop."

Jag tror, att hon icke hade så orätt, gumman. Jag tror, att kvinnan mera än mannen lämpar sig för trädgårdsskötsel äfven derfor att denna kärleksfulla omvårdnad, denna ständigt vakande omtanke, som erfordras under de späda plantornas och de vaknande knopparnas utveckling, ligger så mycket mera i kvinnans natur.

Hittills torde det likväl varit svårt, ja nästan omöjligt, för en kvinna att erhålla de kunskaper och den praktiska utbildning, som äro nödvändiga för att rätt kunna sköta en trädgård. Det skulle derfor vara särdeles önskvärdt, om en skola i trädgårdsskötsel för kvinnliga elever kunde komma till stånd, en skola der de kvinnor, som önska att i och genom trädgårdsskötseln skaffa sig en själfständig verksamhet och förvärfva sig sitt uppehälle, kunna få full utbildning, och hvarest de, som deri blott vilja söka en bisysselsättning, kunna få genomgå en kortare kurs.

Hvem har icke någon gång på landet sett en eller annan familj, der det finns flere döttrar och der *ens* krafter äro fullt tillräckliga för skötandet af hushållet, hvem har icke der förnummit en klagan, uttalad eller icke, öfver bristen på arbete? Det är icke alla föräldrar, som vilja släppa ut sina unga döttrar i världen för att söka arbete, såvida det ej är absolut nödvändigt för utkomstens skull eller såvida det ej gäller utpräglade anlag för något särskildt slag af arbete, det är icke heller alla unga flickor, som vilja lemna hemmets skydd, äfven om de längta efter en sysselsättning, som kan upptaga deras tid och deras intresse. Men gif dem möjligheten att få lära ett arbete, som tillåter dem att stanna i hemmet och likväl innebär en både själfständig och intressant verksamhet, ett arbete, hvarmed de kunna göra sitt hem både gagn och glädje, och jag är säker om att många med ifver skola omfatta tillfället till en sådan undervisning och sedan göra den fruktbarande. Och dubbel tillfredsställelse skall man hafva af hvad man lärt, om med vården af egen trädgård förenas en verksamhet för andra, om man åt torparhustrurna och statgummorna kan gifva några goda råd med afseende på skötseln af deras små täppor, om man kan öfvertyga dem om det ekonomiskt fördelaktiga i att häråt egna något af sin tid, och om man kan förmå dem att tillhålla sina minderåriga barn, hvilka oftast alltför mycket springa omkring utan tillsyn och utan sysselsättning, att hjälpa till med ett arbete,

som för dem borde blifva ett verkligt nöje. Och låter man de uppmuntrande råden åtföljas af några sticklingar, några plantor och en och annan ympkvist, så kan man vara viss om att på detta sätt uträtta mycket och varaktigt godt.

Den icke minst viktiga sidan af denna fråga är emellertid, att den öppnar utsigt till en ny väg till utkomst för mången kvinna, som finnande alla banor till trängsel uppfyllda, frågar sig hvart hon skall vända sig för att förvärfva sig sitt lifsuppehälle. Att arrendera en liten jordlapp i närheten af en stad, att på dess odling nedlägga hela sin intelligens, sin omtanke och sin driftighet lika såväl som sina kroppskrafter, att dagligen glädjas åt allt detta lefvande, som spirar fram omkring en och som så rikligen lönar ens mödor, att herska i detta lilla rike, som kan blifva ett rike af skönhet, huru afundsvärd förefaller icke en sådan tillvaro i jämförelse med ett lif tillbragt bakom en bankpulpet eller en kassörskas disk! Och huru mycket sundare är icke ett sådant arbete i fria luften än det, som i allmänhet erbjudes kvinnan! Det finnes redan alltför mycket bleksot och nervsvaghet bland vår tids kvinnor, hvad skall följderna blifva för hela släktet, om de kvinnor, som vilja arbeta, alltjämt måste välja en stillasittande sysselsättning såsom lärarinnor, kontorister, sömmerskor, telegrafister m. m.?

Det torde derjämte förtjäna påpekas, att medan de fack-kunskaper en kvinna förvärfvar i de flesta fall blifva utan nytta för henne, ifall hon gifter sig, så är detta icke förhål-landet med hvad hon kan hafva lärt i trädgårdsskötsel, åtminstone om hon äfven efter sitt giftermål är bosatt på landet. Men äfven om hon bor i stad, kan hon hafva både nytta och nöje af sina kunskaper i växt- och blomsterodling.

* * *

Såsom nämnt, har denna fråga äfven i grannländerna väckt uppmärksamhet.

Härom föreligga några till Fredrika-Bremer-förbundet nyligen inkomna benägna meddelanden.

I Finland har på Finska Hushållningssällskapets föranstaltande tillfälle beredts kvinnor af allmoge-klassen att på större egendomar genomgå en tre månaders kurs i trädgårds-skötsel. För öfrigt torde förtjäna nämnas, att i Trädgårds-föreningen i Helsingfors är anställd en kvinlig pomolog, elev af professor Eneroth i Stockholm.

Från Norge meddelas, att Norsk Kvindesagsforenings Arbeidskomité förgäfvades gjort framställningar till Kristiania trädgårdsmästare om att mottaga kvinliga elever, och att flere kvinnor, som önskat utbilda sig till trädgårdsmästare således antingen måst uppgifva tanken härpå eller resa till utlandet.

I Danmark har ganska mycket skrivits om saken både i "Hvad vi vil" och i de dagliga tidningarna. Och herr Niels Möller, innehafvare af en handelsträdgård vid Valby, i närheten af Köbenhavn, som först i Danmark framställde förslag om att upprätta en skola i trädgårdsskötsel för kvinliga elever, har i år satt detta förslag i verket. Visserligen har han tillsvidare icke lagt an på att erbjuda en fullständig utbildning såsom trädgårdsmästare, men den teoretiska och praktiska undervisning, som meddelas, sätter eleverna i stånd att öfvertaga ledningen af en mindre trädgård. Äfven meddelas undervisning i tillagningen af grönsaker och deras användning i hushållet. Kursen räcker från 1 april till 1 november.

Från riksdagen.

Innevarande års riksdag är nu avslutad och härmed äfven den i flera hänseenden märkliga treårs-valperioden för 2:dra kammaren. Till nästkommande höst skola nya val ske, och utgången kommer helt visst att med stor spänning emotses bland alla samhällsklasser, icke minst bland de kvinnor, hvilka lärt sig förstå hur mycket af hvad man kallar kvinnofrågan, ytterst blifver en lagstiftningsfråga. Deraf också det lätt förklarliga intresse, hvilket beredt dessa kortfattade meddelanden från riksdagen ett rum i Dagnys vårhäften.

Under de sista veckorna, då mot slutet af riksdagen ärendena hopa sig och tiden blifver alltmera knappt tillmätt, afgöras, icke sällan ganska summariskt, en mängd frågor. Bland sådana som här förut blifvit omtalade, må nämnas: olycksfalls- och ålderdomsförsäkringen samt församlingsrätten, hvilka blifvit afslagna; fideikommissernas upphäfvande, tillstyrkt af utskottet och bifallet af 2:dra kam., men genom 1:sta kam:s beslut förkastadt, — måhända bör man säga uppskjutet; mildring af strafflagen, hvartill riksdagen lemnat sitt

gillande, samt bifall till åtskilliga, ehuru icke alla, i nykterhetsvänligt syfte väckta motioner. Läroverksfrågan, hvars behandling varit särdeles invecklad, ledde till ett förslag som af en framstående talare i 1:sta kam. betecknades såsom "olämpligt, otillbörligt och utförbart."

De i år som så ofta tillförene gjorda framställningarna om rösträtten, utvidgande af den politiska och begränsning af den kommunala, hafva icke lyckats vinna gehör, ehuru förvisso talet derom varit ganska högt ljudande äfven utanför kamrarne. Alla dessa uttryck om reformer "motsvarande rättvisans kraf", om att "beskattning utan representation är ett tyranni", torde dock få en egen klang, höras som ett "hårt tal" för kommunal rösträtt egande, beskattade kvinnor, för de bland dem, hvilka afslutat universitetsstudier, äro husägare, arbetsgifvare m. m., hvilka alla utan undantag stå "under strecket", men ett streck om hvars sänkande eller borttagande icke är någon fråga. Då man tänker på ett lands kvinnor och dess lagstiftande församlingar, erinras man om det bekanta napoleonska svaret: "on traitera de vous, chez vous, sans vous."

Förslaget rörande civil-äktenskapet eller som den officiella titeln lyder, angående formen för äktenskaps afslutande, blef temligen knapphändigt affärdadt och afstyrkt på, som det vill synas, hufvudsakligen formella grunder. Denna fråga jämte den om höjandet af kvinnans äktenskapsålder voro utan tvifvel de, som mest intresserade kvinnorna själfva, och detta framgick äfven af de två diskussionsmöten, hvilka under April månad af *Föreningen för gift kvinnas eganderätt* hade blifvit anordnade.

Till det första af dessa voro endast kvinnor enskildt inbjudna, och detta i afsigt att framkalla yttranden äfven från ovana och möjligen i en större krets blyga talarinnor. Afsigten vanns, ty meningsbytet blef ovanligt lifligt och af så mycket större intresse som representanter för många olika slag af kvinlig lifsgärning voro närvarande. Der funnos familjemödrar, lärarinnor, skriftställarinnor, barnmorskor, föreständerskor för välgörenhetsinrättningar, ledarinnor af affärsföretag m. fl. Det var tydligt och tillfredsställande att man här icke befarade att mötas af den annars icke sällan hörda naiva frågan: "hvad ha' vi med riksdan' att göra?" — En kort redogörelse lemnades för årets motio-

ner, men den egentliga frågan var om äktenskapsåldern. Det kan ock icke förnekas att om någonsin kvinnan har rätt att blifva åtspord, om någonsin hennes erfarenhet är nödvändig och vigt bör tillmätas hennes mening, så är det i denna sak. Och detta icke minst därför att den griper in i sedlighetsförhållanden, som äro samhällets hittills icke lösta spörsmål. Under diskussionen yttrade sig en talarinna, som mycket verkat bland arbetsklassens unga kvinnor, och omtalade dervid de s. k. Stockholmsäktenskapen, d. v. s. osedlighet med föräldrarnes bifall. Flera fruktade att inga juridiska, endast moraliska lagbud här kunde inverka, och önskade att föräldrarnas pligtkänsla kunde väckas. Men föga vore att vänta af en kvinna, som kanske redan vid sexton år fått ikläda sig en obemedlad familjemoders sträfsamma lott och tunga ansvar. En erfaren lärarinna ansåg att skilnaden emellan flickors och gossars utveckling vid 16 år ofta beror derpå, att *hon* tror sig vara färdig med sin uppfostran, emedan hon då kan blifva gift, *han* deremot ej, emedan han vet sig ännu hafva många år kvar till sitt myndigblifvande. En högre åldersgrad fordras ock af en lärarinna för uppfostran af andras barn och detta borde gälla ännu mera, då fråga är om egna. Äfven påvisades de missförhållanden, som kunna uppstå, då en enka flera år före myndighetsåldern erhåller full myndighet öfver person och egendom, såväl i fråga om sig själf som om sina barn. Icke heller förbigicks under tystnad de faror för hvilka den alltför unga, andligt och kroppsligt utvecklade modern utsättes, samt att det mått af sorgfri ungdomsglädje som beskäres den helt unga husmodern blir alltför ringa, helst der ekonomiska omständigheter ställa stora fordringar på hennes omtanke.

Enhällig blef förkastelsedomem öfver den nuvarande lagen om 15 år och vid bestämmandet af en annan åldersgräns uttalade majoriteten sig för 21 år; minoriteten önskade 19. Då det på goda skäl kan antagas, att motionen ett följande år skall återkomma, enades man om den åsigt, att om ock icke en lag om 21 år då skulle blifva antagen, hvarje ändring i syfte af äktenskapsålderns höjande för kvinnan vore önskvärd.

Det andra mötet, hvartill Föreningens medlemmar allmänt genom annonser i tidningarne blifvit kallade, hade utslutande till diskussionsämne *civiläktenskapet*. Ordf. inledde förhandlingarna med en historik öfver föregående reformför-

slag, visande huru dessa afsett dels obligatoriskt, dels fakultativt civiläktenskap, samt afslutade den sakrika framställningen med en önskan att grundlagens bud: "ingens samvete skall tvingas", blefve något mera än en död bokstaf. Den derpå följande diskussionen blef af synnerligt intresse, främst genom motionärens, hr Waldenströms deltagande deri. Han trodde att den allmänna meningen ännu ej vore mogen för införandet af obligatoriskt civiläktenskap, och att detta ännu flerstädes betraktades, låt vara fördomsfullt, som något oheligt, något mindre ärbart. Det som nu begärts hade varit valfrihet, rättighet för svenska kyrkans medlemmar att själfva välja mellan kyrklig och borgerlig vigsel, och det nu rådande tvånget ådagalades icke vara af fördel för någon, vare sig kyrkan, staten eller den enskilde. "Ingen vinner derpå om ej möjligen lögnens fader." Ett par talare uppträdde dels till försvar för lagutskottets afstyrkande, dels från statskyrklig sida motsättande sig förslaget; andra yttrade sig för det samma, utgående från olika synpunkter, hvarvid äfven betonades det obligatoriska civiläktenskapets vigt för uppfattningen af äktenskapet såsom ett aftal mellan tvenne med hvarandra rättsligt likställda kontrahenter. Som ett önskemål nämndes utgifvandet af en populär skrift i ämnet och framhölls samt belystes genom exempel, den okunnighet om civiläktenskapet, som råder hos allmänheten i synnerhet på landsbygden.

Förhandlingarna vid det talrikt besökta mötet följdes med stor uppmärksamhet. Tankarna kunna måhända vara delade, om verkligen en reform i denna riktning f. n. skulle vara omöjlig af den orsak, att ehuru lagen erkänner giltigheten af ett äktenskap inför borgerlig myndighet, detta likväl i allmänhet skulle anses som mindre ärbart eller oheligt. Men om ock så vore, så skulle just det *obligatoriska*, det för alla föreskrifna och för alla lika civiläktenskapet, vara bäst egnadt att undanröjja dessa fördomar. I öfrigt äro motionärens uttryck om äktenskapsinstitutionens borgerliga, icke kyrkliga natur, likasom hans öfvertygelse att de ändringar han nu föreslår skola blifva många till gagn och ingen till skada, synnerligen beaktansvärda. Äfven denna fråga är en sådan, som helt visst skall komma åter och som då skall hel-sas välkommen.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden.

Stipendiefonderna.

Af en förbundsmedlem, som vill vara onämnd, har Förbundet i dessa dagar emottagit den frikostiga gåfvan af *tretiotusen kronor*, hvaraf räntan skall användas till stipendier för kvinnor, som egna sig åt läkarestudier.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte.

Måndagen den 12 Maj 1890 hade Fredrika-Bremer-Förbundet sitt årsmöte i läkaresällskapets lokal under ordförandeskap af riksantikvarien Hildebrand.

Sedan ordföranden uppläst delar af årsberättelsen och kassaförvaltarens rapport, samt revisorernas berättelse, beviljades styrelsen ansvarsfrihet för 1889 års förvaltning.

Härpå lemnades af fru Ellen Ankarsvärd redogörelse för förbundets uppkomst och 5-åriga tillvaro, hvaraf framgick att förbundet, under ständig tillväxt af intresse och anslutning från allmänhetens sida, utvecklade sitt arbete på ett omfattande och välsignelsebringande sätt. Förbundets verksamhet har utgrenat sig i flere olika riktningar; förutom förbundsbyrån, hvars mångsidiga arbete vittnar om det förtroende, med hvilket den omfattas af allmänheten, räknar förbundet åtta, af styrelsen tillsatta, komitéer, bestående dels af styrelsemedlemmar, dels af andra för saken intresserade personer, och af hvilka två, sjukkassan och stipendiefonden, stå under särskilda styrelser.

I sammanhang härmed följde redogörelse för kvinnoföreningarna i Norge, Danmark och Finland.

Efter föredragets slut förrättades val af ny styrelse, hvilket utföll så, att de afgående styrelsemedlemmarne, fru E. Ankarsvärd, hofintendenten A. Börtzell, fröken A. Roos, fru A. Montelius, revisionssekreteraren H. Rothlieb och doktor C. Nyström återvaldes. Af suppleanterna återvaldes fruarna J. Jolin, G. af Klintberg och M. Arvidsson, samt fröknarna G. Hjelmerus och E. Fries. I stället för rektor C. von Friesen, hvilken undanbedt sig återval, invaldes fröken M. Silow.

Till revisorer återvaldes härads höfding A. Lundvall, fru E. Odelberg och fröken A. Rossander; till revisorssuppleanter doktor V. Svedbom, revisionssekreteraren W. Uppström och fru S. Wising.

Sedan valen egt rum, begärdes ordet af Generalmajor Björn-
stjerna, som med tillfredsställelse tagit kännedom om de nyligen vid-
tagna anordningarna för anskaffande af sjuksköterskor, och nu gjorde
ett förslag i syfte att utsträcka denna verksamhet. Detta förslag skall
i vanlig ordning underställas Styrelsens ompröfning.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukkassas årsmöte egde rum
torsdagen d. 24 April i förbundets lokal, 5 Malmtorgsgatan.

Af den af mötets ordförande Doktor Carl Nyström upplästa sty-
relse- och revisionsberättelsen framgick att delegarnes antal under året
stigit till 153 från 136 vid årets början, samt att i sjukhjälp utdelats
en summa af 1,524 kr. 50 öre. I öfrigt hänvisas till förbundets i
detta häfte intagna årsberättelse.

Sedan ansvarsfrihet beviljats styrelsen återvaldes till revisorer:
fröken H. Casselli och öfverstelöjtnant C. E. Elfving samt till revisors-
suppleanter: fröknarne L. Borg och A. Dahlström.

Härefter fattades beslut, i enlighet med förslag från sjukkassans
styrelse, om följande tillägg till § 6 af sjukkassans stadgar, "att i sådana
fall der på styrelsens pröfning beror, huruvida sjukhjälp skall beviljas
eller icke, må styrelsen ega rättighet att efter sig företeende omstän-
digheter bevilja half sjukhjälp."

Sedan ordföranden till de närvarande rigtat en uppmaning att
med intresse omfatta sjukkassans tillväxt och förkofran samt att söka
sprida kännedom om dess gagnarika verksamhet upplöstes mötet.

Sjukkassans styrelse, som för år 1890 är af förbundets styrelse
återvald, har under år 1889 haft följande sammansättning: ordinarie
styrelsemedlemmar: professor P. G. Rosén, ordförande, Doktor C.
Nyström, vice ordförande och kassaförvaltare, fröknarna A. Fabricius
och A. Roos samt Medicinalrådet Pontin; suppleanter: Professor O.
Sandahl, fru H. Lybeck och fröken G. von Plomgren.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Gymnastik för arbetande kvinnor.* Det för några år sedan bildade "Kvinliga gymnastiksällskapet", som egnat sin verksamhet åt att bereda arbetande kvinnor lämplig friskgymnastik, hade under sistlidne månad uppvisning inför ett hundratal inbjudne och för saken intresserade personer. Eleverna ha varit indelade i tvenne kurser under ledning af fröknarna Jeanna Hartelius och Sally Högström. Under höstterminen har antalet gymnastiserande varit 160, under vårterminen 170. Lärarinnorna ha frivilligt och utan ersättning ledt dessa öfningar, hvilka för den arbetande kvinnan varit en lika hellosam som uppfriskande förströelse. Det är därför att önska, att "Kvinliga gymnastiksällskapet", då det i höst börjar sina öfningar, måtte få röna en allt starkare anslutning från de arbetande kvinnornas krets.

Föreningen för gift kvinnas eganderätt hade under April månad i nr 22 Hamngatan sitt årsmöte under öfverstelöjtnant R. von Kochs ordföraandeskap. Af årsberättelsen framgick bland annat att Föreningen, som upptagit frågan om kvinnors inväljande i skolråd och fattigvårdsstyrelse, hade, sedan riksdagen medgifvit och k. m:t genom författningar lagstadgat denna rättighet, verkat för att den samma ock blefve använd samt lyckas att inom Östermalms församling få Stockholms första kvinliga skolrådsledamot invald.

Sedan års- och revisorsberättelserna upplästes och decharge beviljats styrelsen, skreds till val. De afgående styrelseledamöterna omvaldes, och i stället för hr A. Hedin, som förklarar sig af helsoskäl önska afgå ur styrelsen, invaldes lektor M. Højjer. Till styrelsesuppleant valdes fil. doktor fröken E. Fries och till revisorer öfverstelöjtnant R. v. Kock och fru E. Lind af Hageby med fröknarna E. Fryxell och A. Rylander som suppleanter.

Kvinnoklubben hade nyligen sammanträde i sin lokal vid Hamngatan. Till ledamöter i styrelsen valdes Fruarna N. Frölander, Leche, Sachs och Boström samt fröknarna Hübner, Gumælius, Ullmark, Tibell, Nyqvist, Myrman, H. Andersson och Lindström.

För att i olika land studera hvad som gjorts för de barn, hvilka fallit samhället till last, har fröken Concordia Löfving, af styrelsen för Lorénska fonden beviljats ett anslag af 2,000 kronor.

I sammanhang härmed må nämnas, att fröken L. af franska undervisningsdepartementet erhållit en prisedalj för sina föreläsningar öfver *fysisk uppfostran*.

Högre lärarinneseminariet har af k. m:t anvisats ett belopp af 500 kronor till stipendier åt elever.

Klockare-, Kantors- och Organisttjänsterna i Ålstad och Asige församlingar har regeringen medgifvit kvinna att söka. Dock med

vilkor att hon, derest hon erhåller ifrågavarande befattningar, aflönar manligt biträde för klockaretjänstens bestridande.

Mogenhetsexamen har vid lyceum för flickor och vid Wallinska skolan aflagts af 18 kvinliga elever, deraf två (från Wallinska skolan) erhållit betyget "berömlig".

Vid konstakademiens terminsafslutning utdelades bland belöningar till eleverna, för prisämnet i bildhuggarkonst till *Agnes Kjellberg* Akademiens högsta pris, den kungliga medaljen samt särskildt loford för studier.

Norge. *Petition om rösträtt åt kvinnor.* 4,533 kvinnor ha till stortinget insänt en adress, hvori yrkas på en förändring i grundlagen gående ut derpå att de norska kvinnor, som uppfylla grundlagens allmänna vilkor för rösträtts utöfvande, ock må erhålla rösträtt.

Understödsförening till motarbetande af tiggeriet skall bildas i Kristiania. Inbjudning till upprättande af en dylik förening har nämligen utfärdats i dagarne.

Österrike. *Österrikes första kvinliga läkare* är en fru *Rosa Kerschbaumer*, född ryska, hvilken af kejsaren erhållit tillåtelse att praktisera såsom ögonläkare. Fru Kerschbaumer har i några år varit bosatt i Salzburg, och der tillsammans med sin man förestått en ögonklinik. Sin examen tog hon i Bonn.

Amerika. *I Edgerton i Kansas* har en kvinna valts till borgmästare. Dessutom äro kvinnor anställda såsom domare, municipalråd och polistjänstemän.

Indien. *En kvinnotidning* har i Bombay börjat utgifvas på murathispråket. Tidningens redaktör är en hinduisk kvinna vid namn Manak bai Lad.

I BOKBINDERIET

28 MALMSTRÖMSTADGATAN 28

Norrköping 1890, M. W. Wallberg & Co Boktryckeri.

Profver å
Bomullsklädningsstyger och Percaler

sändas på begäran franco från

K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin,

7 STORKYRKOBRINKEN 7,
Stockholm.

Almedahls Fabriks Försäljnings-Magasin

(ETABLERADT 1852)

Stockholm, Brunkebergstorg,

tillhandahåller efter samma redbara principer, som allt hittills tillvunnit sig erkännande o. förtroende, fullständig sortering af

Hellinnevaror, Bomullsvaror, Broderier,

(starka, väsydda) m. m. som till

finare och enklare **UTSTYRSLAR** hörer

för Hushåll, Restaurationer, Sjukhus, Badhus, Ångbåtar

till bestämda *verkligt* billiga priser.

Giftfritt! Bolstervar, Täckyger, Filtar, Rullgardinstyger, Flanneler.

Extra goda och billiga **Irländska Lärfts- och Batistnäsdukar.**

Profver sändas på begäran gratis.

Nordisk Konst- och Slöjdtställning,

9 Kungsgatan 9

erbjuder ett rikt urval af

Svenska arbeten,

Träskulptur, Målningar, Konstväfnader, Dekorationsföremål m. m.

Rosaline,

det angenämaste och bästa af hudförsköningsmedel,

är ytterst verksamt mot fräknar, solbränna, hetblemnor och stark rodnad i ansigtet, gör huden mjuk och hvit samt är särdeles behagligt att använda.

Säljes å **1: 25** fl. endast hos

Elin Edlund,

63 Drottninggatan 63

(Parfymhandeln.)

I BOKBINDERIET,

26 MALMSKILNADSGATAN 26

emottagas böcker till inbindning i såväl enkla som finare band samt utföres noggrant allt som till yrket kan hänföras.

BETTINA LEWYSOHN.

Fredrika-Bremer-Förbundets Berättelse för år 1889,
det femte året af dess verksamhet.

På årsmötet den 20 maj 1889 fattades beslut innebärande ändring i förbundets stadgar, i det att förbundet bemyndigade styrelsen, att från den enligt § 4 bildade fonden afföra det belopp, som erfordrades för att medgifva afskrifning såväl af återstoden af kostnaderna för förbundets organisation, som ock af så stor del af förbundets inventarietillgång, som styrelsen skulle pröfva lämpligt, hvarjemte beslöts att ständiga ledamöters afgifter och hälften af inträdesavgifterna skulle afsättas till en fond, af hvilken endast afkastningen får användas, derest ej förbundet å allmänt möte annorlunda beslutar.

I öfrigt har förbundet under det förflutna året fortsatt sin verksamhet i öfverensstämmelse med dessa stadgar och med det ursprungligen för förbundet fastställda programmet. Arbetet har tillväxt och nya verksamhetsområden tillkommit. Nedan anförda uppgifter utvisa i hvad mån och i hvilka olika riktningar detta kunnat ske.

Den ökade anslutning förbundet vunnit synes genom följande siffror. Medlemnarnes antal var:

År 1885— 886	år 1888—1381
„ 1886—1185	„ 1889—1436
„ 1887—1289	

* * *

Styrelsen.

I enlighet med § 6 af stadgarne företogs vid årsmötet den 20 maj 1889 val efter de sex ordinarie styrelsemedlemmar och sex suppleanter, hvilka voro i tur att afgå.

Efter sålunda förrättadt val har förbundets styrelse under år 1889 haft följande sammansättning:

Ordförande:

Riksantikvariern *H. Hildebrand.*

Vice ordförande:

Hofintendenten *A. Börtzell.*

Sekreterare:

Fröken *A. Roos.*Fru *S. Adlersparre.*Fru *E. Ankarsvärd.*Fröken *L. Engström.*Fröken *M. Forsell.*

Kassaförvaltare:

Doktor *Carl Nyström.*Fru *A. Montelius.*Revisionssekr. *H. Rohlieb.*Doktor *G. Sjöberg.*Fru *S. Whitlock.*

Styrelsesuppleanter:

Fröken *G. Elfving.*Fröken *E. Fries.*Fru *A. Kerfstedt.*Professor *P. G. Rosén.*Kapten *L. A. Hubendick.*Fru *Th. Gylden.*Fröken *G. Hjelmerus.*Fru *M. Arvidsson.*Fröken *L. Dahlgren.*Fru *J. Jolin.*Fru *G. af Klintberg.*Rektor *C. v. Friesen.*

Revisorer:

Häradshöfding *A. Lundvall.*Fru *E. Odelberg.*Fröken *A. Rossander.*

Revisorssuppleanter:

Doktor *V. Svedbom.*Revisionssekr. *W. Uppström.*Fru *S. Wising.*

Det af styrelsen utsedda förvaltningsutskottet har bestått af: Ordinarie medlemmar: fruarna Adlersparre och Ankarsvärd, fröken Roos samt herrar Hildebrand och Nyström (såsom kassaförvaltare sjelfskrifven ledamot).

Suppleanter: fru Montelius, fröken Forsell samt herr Börtzell.

Förbundets styrelse har under år 1889 sammanträdt 7 och dess förvaltningsutskott 9 gånger. Dessutom hafva sammanträden hållits af de för särskilda ändamål tillsatta komitéer, för hvilkas verksamhet redogörelse här nedan följer.

Förbundet räknar vid 1889 års slut 24 ombud, öfver hvilka förteckning återfinnes i bil. I.

Om filialens i Malmö verksamhet är berättelse afgifven af dess föreståndarinna, fru Anna Lewenhagen, se bil. II.

* * *

Förbundsbyrån har detta år arbetat i samma lokal som under föregående år.

Personalen på byrån har utgjorts af fröken Gertrud Adelfborg såsom föreståndarinna, fröken Theresa Geijer med särskild sysselsättning vid platsanskaffningen, fröken Sigrid Ulrich som biträde vid kassan och bokföringen, samt, såsom biträde under

större delen af året, fröken Ida af Klint. Det allt mer ökade anspråket på byrån hade dock icke varit möjligt att såsom önskligt tillgodose, om icke byrån haft förmånen att erhålla ganska mycken hjälp af styrelsens och förvaltningsutskottets medlemmar samt dessutom lyckats förvärfva tillfälligt biträde af för förbundet intresserade personer.

Ordinarie arbetstiden på byrån har varit från kl. 11 f. m. till 4 e. m., med undantag för sommarmånaderna, då byrån endast hållits öppen 11—3.

Under tiden för stadsfullmäktigvalen hölls byrån öppen för meddelande af upplysningar från kl. 11 f. m. till 8 e. m.

Byråns uppgift har liksom förut omfattat flere olika riktningar, af hvilka de hufvudsakligaste varit:

Meddelande af råd och upplysningar på olika områden, bland hvilka särskildt böra framhållas:

Råd i ekonomiska, hygieniska och juridiska angelägenheter. För att kunna fylla de kraf, som i detta afseende ställas på byrån, har denna fortfarande sig tillförsäkradt biträde af framstående yrkesmän på dessa områden.

Upplysningar angående skolor, lärokurser och arbetsområden.

Meddelanden med förbund och inrättningar af art, jemförlig med Fredrika-Bremer-Förbundets, såväl inom Sverige som i andra länder.

Platsanskaffning, till förmån för såväl arbetssökande som arbetsgivare.

Understödjande af rörelsen för kvinnans deltagande i kommunala värf, särskildt vid val af stadsfullmäktige samt vid kyrkostämmor.

Råd för inköp af ungdomslitteratur.

Expedition af styrelsens beslut och af förbundsmeddelanden, af förbundstidskriften Dagny samt i viss mån för hemstudierna, sjukkassan och stipendiefonderna.

Kassarörelsen, i afseende på hvilken hänvisas till kassa-förvaltarens redogörelse.

Till dessa olika slag af verksamhet, som å byrån utöfvats, har under året tillkommit ytterligare en, som, om också icke helt och hållet ny, dock numera vunnit en helt annan organisation och betydelse än förr, nämligen:

Anskaffning af sjuksköterskor. Det har härvid icke befunnits tillräckligt att blott uppsamla och tillhandahålla namn och adresser på sjuksköterskor, sedan man förvissat sig om att de äro för sitt värf fullt kompetenta. Förbundet har ock velat råda bot för den fara och olägenhet, som uppstå, då en sjuksköterska, sökt efter adressen, befunnits på annat håll upptagen, och har därför ordnat denna anskaffning af sjuksköterskor sålunda, att i hvarje fall kan å förbundet meddelas anvisning å

sjuksköterska, som icke blott är fullt duglig, utan äfven utan dröjsmål kan stå till den hjälpbehöfvandes förfogande.

Den utsträckning denna förbundets verksamhet tagit under den korta tid af året oktober—december, under hvilken den utöfvats, synes vitna om att förbundet derigenom tillgodosett ett verkligt behof.

I hvilken utsträckning dessa olika verksamhetsgrenar tagit byrån i anspråk framgår af följande öfversigt öfver handlagda ärenden.

Bland *ekonomiska* frågor märkas:

förfrågningar angående pensionsinrättningar, sjukkassor, stipendie- och understödsfonder, samt lifränte- och kapitalförsäkringsanstalter.

Bland *juridiska*:

förfrågningar angående kvinnans rättsliga ställning i Sverige, jemförd med samma i Norge, i Sverige gällande lagar för kvinnans myndigblifvande och om gift kvinnas eganderätt, äktenskapsförord och hvad dervid är att iakttaga, kvinnans rätt att idka handel, huruvida gift kvinna, som har egen debetsedel, äfven eger rösträtt, testamentsrätt, besvär öfver för hög beskattning, öfverflyttning af statsunderstöd för högre flickskola, då skolan öfvergått till ny föreståndarinna, huru patent sökes samt kostnad och vilkor därför, erhållande af rätt att meddela hypnotisk behandling, litterär konvention med Frankrike angående rätt till öfversättning.

Förfrågningar angående *skolor, lärokurser och arbetsområden* hafva bland annat omfattat: inträdesfordringar och kurser vid Stockholms högskola, högre lärarinneseminarium, folkskollärarinneseminarier, olika högre flickskolor i Stockholm, tekniska skolan, gymnastiska centralinstitutet, hushållsskolor i Sverige och Norge, handelsskolor, språkinstitut i Stockholm, konservatoriet i Leipzig, lärokurser i bokföreläsning, kartritning, handarbeten, slöjd, klädsömnad och väfnad, kurser för utbildning af lärarinnor för idioter, döfstumma och blinda, för tandläkare och apotekare, för barnmorskor och sjuksköterskor, vilkor för anställning vid post- och telegrafverken, i riksbanken och vid sparbanker, vid jernvägarne och vid telefon, kvinnas utbildning till urmakare, bokbindare, fotograf, sockerbagare och trädgårdsmästare.

Bland öfriga på byrån begärda upplysningar må nämnas: förfrågan angående huru stort procentantal kvinnor i förhållande till män genomgått musikaliska akademien, fria konsternas akademi, gymnastiska centralinstitutet och folkskoleseminarierna, af hvilka kvinliga studerande vid Stockholms högskola afhandlingar införts i vetenskapsakademiens skrifter samt angående framstående svenska kvinliga kompositörer och författare.

Föreståndaren för praktiska arbetsskolan (Palmgrenska

skolan) i Stockholm har anmält, att tvenne friplatser i skolans högsta klasser funnes lediga och gifvit förbundet rätt att lemna förslag å frielever dertill. Sådant förslag har emellertid tyvärr ej kunnat lemnas af det skäl, att för erhållande af frielevplats fördrades kunskaper motsvarande klass 7¹ och 7² i allmänna läroverken, och ingen af de sökande har kunnat fylla detta vilkor.

I afseende å platsanskaffningen meddelas: 195 personer hafva under året genom byråns förmedling erhållit antingen fasta platser, såsom föreståndarinnor, lärarinnor, värdinnor, biträden i hem, på kontor och i handel, sjuksköterskor m. m., eller ock tillfälligt arbete såsom lektioner, öfversättning, renskrifning m. m.

Sammanlagda beloppet af fasta årslöner för de genom byråns förmedling tillsatta platserna uppgår till c:a 30,000 kr. samt under hela den tid förbundet utöfvat sin verksamhet till 122,000 kr. De högsta lönerna under detta år hafva utgått med 1,300 kr. jemte husrum till föreståndarinna för skola samt med 700 kr. jemte fritt vivre till lärarinna i familj.

Äfven under detta års stadsfullmäktigval i hufvudstaden ha på byrån lemnats erforderliga upplysningar åt Stockholms röstberättigade kvinnor. Efterfrågan var dock ganska ringa, hvilket väl torde få anses bero dels derpå att kvinnorna nu själfva veta hvad de hafva att iakttaga vid sådana val, dels på det ringa intresse kvinnorna fortfarande visa för de kommunala angelägenheterna. Äfven för de vid kyrkostämmorna i november skeende skolrådsvalen ha å byrån lemnats alla nödiga upplysningar.

Enligt upprättad tablå öfver byråns verksamhet hafva be-
gärts råd.

	under åren 1887, 1888 och 1889			
i ekonomiska frågor af	21	23	„	31 personer
„ juridiska „ „	8	12	„	10 „
rörande böcker och boksamlingar	88	131	„	71 „
„ skolor	16	29	„	7 „
„ arbetsområden för kvinnor	79	78	„	191 „
„ sjukkassan	145	69	„	81 „
„ hemstudierna	47	30	„	37 „
„ förbundets o. öfr. stipendier	25	20	„	43 „
„ kvinnofrågans utveckling o. förbundets verksamhet	23	60	„	72 „
samt diverse frågor	45	51	„	89 „
	497	503		632 „
anmälde arbetsgifvare	272	314		333 „
„ arbetsökande	502	544		499 „
inom sjukvården				
arbetsgifvare				58 „
arbetssökande				41 „
	Summa 1,271	1,361	1,563	personer.

Ann. Af arbetsgifvarne hafva 110 återtagit sin ansökan, af arbetssökande 152.

Af arbetsgifvarne inom sjukvården hafva 10 återtagit sin anmälan, af arbetssökande 2. 4 sjuksköterskor hafva erhållit fast anställning.

Såsom af ofvanstående framgår hafva till byrån ingångna förfrågningar ökats år från år på nästan alla områden för förbundets verksamhet.

Den påfallande minskningen af frågor angående böcker och boksamlingar torde hafva sin grund i den sjuklighet, som rådde under december månad och som betydligt inskränkte antalet besök före jul. Under tiden till dec. hade frågorna å denna afdelning varit flera än under samma tid förlidet år.

Utgifterna för byråns verksamhet under året hafva varit kr. 3,860: 95. Byråns inkomster under året hafva varit kr. 1,756: 68, återstoden har bestridts ur förbundskassan. Under de fyra senaste åren hafva utgifter och inkomster för byrån ställt sig på följande sätt:

	Inkomster.	Utgifter.
1886.....	kronor 755: —	2,616: 14
1887.....	„ 1,238: 23	3,313: 75
1888.....	„ 1,642: 39	3,830: 75
1889.....	„ 1,756: 68	3,860: 95

Alltså har för hvarje år en betydligt bättre proportion mellan byråns egna inkomster och utgifterna för densamma vunnits.

Det torde böra framhållas, att förbundets arbete i alla dess olika grenar gäller ej mindre landsorten än Stockholm. De till byrån ställda förfrågningarne ingå till större delen från landsorten; komitén för utredning af de till Danmark utvandrande svenska allmogeflickornas ställning arbetar uteslutande för landsorten; stipendiekomiténs, hemstudiekomiténs och bokkomiténs arbete gäller hela landet, och sjukkassan räknar bland sina medlemmar mer än en tredjedel bosatt utom Stockholm. Det gifves sålunda inom förbundet ingen uteslutande för hufvudstaden afsedd verksamhet.

* * *

Stipendier. Det af förbundets styrelse utlofvade barnmorskestipendiet tilldelades under början af år 1889 fröken E. Djurberg, som dock efter genomgången sjuksköterskekurs — såsom förberedelse till barnmorskekursen — återtog sin ansökan. Till stipendiat efter fröken Djurberg antogs fröken Beda Lundqvist.

Fru S. Whitlocks, till förbundets styrelse öfverlemnade stipendium, har äfven detta år tilldelats fröken Wilhelmina Olsson, som fullföljer sina studier vid universitetet i Lund.

* * *

Hemstudierna. Under året hafva 12 elever begagnat sig af s. k. fortsatt ledning för sina studier, nämligen 4 i svenska språket, 1 i svenska språket och dess litteratur, 1 i svenska och tyska språken, 1 i franska språket, 1 i engelska språket, 2 i allmän historia, 1 i fysik och 1 i matematik. 2 elever hafva genomgått 2:ne kurser i samma ämne.

Studieplaner hafva lemnats 1 gång för hvardera af ämnena tyska språket och allmän litteraturhistoria.

Bokråd hafva begärts för studium af franska och engelska språken, allmän historia, Frankrikes och Englands historia, kyrkohistoria samt de sköna konsternas historia.

Planer till hemstudiekurser i svenska och franska språken samt i allmän historia hafva under året utsändts till de högre flickskolorna för att såmedelst på tydligaste sätt åskådliggöra idén med hemstudierna och söka väcka intresse för desamma. Denna åtgärd har ansetts nödvändig, emedan hemstudierna ej synas hafva vunnit det erkännande och den spridning som önskligt vore.

Rörande räkenskaperna för hemstudierna hänvisas till bil. VII.

Alla ärenden rörande hemstudierna hafva skötts af en komité, bestående af fröknarna G. Elfving, E. Fries och L. Granbom som ordinarie ledamöter samt fröken M. Forsell som suppleant. Expeditionen för hemstudierna har å förbundets byrå under större delen af året handhåfts af fröken Granbom, samt, sedan hon af annan verksamhet varit förhindrad, dels af fröken Forsell och dels af fröken Elfving.

* * *

Sjukkassan, se bil. III.

* * *

Stipendiekomitén, se bil. IV.

* * *

Komiten för utredning af de till Danmark utvandrande svenska allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden, Se bil. V

* * *

Granskningen af barn- och ungdomsböcker. Liksom föregående år har en komité, bestående af fru E. Ankarsvärd, fröknarna L. Engström, M. Forsell och G. Hjelmmerus, haft i uppdrag att genomgå och granska för barn och ungdom lämpliga böcker samt att upprätta förteckningar öfver goda sådana. Till komplettering af de boklistor, som redan under föregående år utgåfvos, har komitén i år upplagt fyllnadslistor, upptagande dels nya arbeten, dels sådana, som förut blifvit förbigångna. Bokförteckningarna hafva för hvar och en, som önskat taga del af desamma, hållits tillgängliga på förbundets byrå, der de ock

försålt för ett pris af 30 öre till medlemmar af förbundet samt för något högre pris till icke medlemmar. De hafva dessutom utsändts till förbundets ombud och hos dessa tillhandahållits för allmänheten samt till herrar bokförläggare och bokhandlare i Stockholm.

Genom herrar förläggares frikostiga gåfvor har förbundets bokförråd betydligt ökats, och den vid jul vanliga utställningen af barn- och ungdomsböcker varit vida rikhaltigare än förut.

Att döma af de många förfrågningar, som ingått — deribland äfven för bildande af bibliotek vid läroverk i landsorten — synes allmänheten mer och mer erkänna behovet af förbundets arbete äfven på detta område.

* * *

Fredrika Bremers grafvård. Till åminnelse af den personlighet, hvars lifsgerning haft så stor del i förbundets upphof, och hvars minne fortfarande besjalar dess verksamhet, är en enkel vård uppsatt på Fredrika Bremers graf å Öster Haninge kyrkogård. Denna minnesvård har genom förbundets försorg blifvit iståndsatt och utgöres nu af ett granitkors med inskrift af namn och bibelspråk, å ett med kedjor omslutet grafområde.

* * *

Samkväm. Förbundet har under detta år liksom under de föregående åren låtit anordna ett vårsamkväm genom komiterade, fruarne G. af Klintberg, A. Montelius, fröken A. Roos och hofintendenten Börtzell, samt ett höstsamkväm genom komiterade, fruarne D. Kindstrand, M. Arwidsson, J. Jolin och intendenten Upmark. Båda dessa samkväm hafva varit talrikt besökta, och ändamålet att i denna form bringa till stånd ett umgänge af ädlare innehåll har vunnits, i det att med stort intresse åhörda föredrag omvexlat med musik, konstexposition m. m. Naturligtvis hafva vid dessa samkväm mångfaldiga tillfällen gifvits och begagnats att sprida och befästa intresset för förbundets verksamhet och ändamål.

* * *

Kvinnokongresserna i Paris. Till Fredrika-Bremer-Förbundets representant vid de två kvinnokongresser, (»Congrès français et international du droit des femmes» och »Congrès international des oeuvres et institutions féminines») hvilka höllos i Paris sommaren 1889, och till hvilka förbundet erhållit inbjudning, utsåg styrelsen filosofie doktorn, fröken Ellen Fries. Då styrelsen ej ansåg sig kunna till detta ändamål förfoga öfver befintliga medel, erhöll förbundet af för saken intresserade medlemmar ett belopp, som betryggade ändamålets vinnande.

* * *

Tidskrift. Rörande förbundets tidskrift Dagny är berättelse afgifven af dess ledarinna, fru Amanda Kerfstedt, se bil. VI.

* * *

Under hänvisning till den af kassaförvaltaren meddelade redogörelsen för förbundets affärsställning, se bil. VII, torde här särskildt böra framhållas följande:

Förbundets fonder hafva uppkommit dels sålunda att, i öfverensstämmelse med stadgarne, inträdesafgifter och ständiga ledamöters afgifter fonderats, dels genom tillkomsten af fru S. Whitlocks stipendie-donation. Rörande den första af dessa fonder har den ändring inträdt, att numera endast hälften af inträdesafgifternas belopp fonderas.

Stipendiefonden och sjukkassans fonder bokföras särskildt, och redovisning för desamma följer.

Gåfvor hafva influtit till följande belopp:

För barnmorske-stipendiet	300: —	
„ d:o	100: —	400: —
„ Dagny		50: —
„ förbundets representerande i Paris		525: —

För arbetet till utredning af de till Danmark utvandrande allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden:

Från Patriotiska Sällskapet ..	300: —	
„ fru E. von Eckerman	100: —	
„ „ H. Kempe	50: —	
„ diverse personer	16: —	466: —
Från diverse personer till förbundets allmänna kassa	10: —	
Summa kronor	1,451: —	

* * *

Utlemnande af lån. Vid sammanträde den 16 februari fattade styrelsen beslut, att af förbundets tillgängliga medel må utlånas till förlags- eller lånesökande kvinna mot betryggande säkerhet. På grund af detta beslut har sedermera ett belopp af 1,000 kronor såsom förlagslån utlemnats.

Bil. I.

Fredrika-Bremer Förbundets ombud år 1889.

Andersson, Hedda, f. Freudenthal, fru, Kristinehamn.
 Bolin, Maria, fru, Avesta.
 de Maré, Augusta, fru, Falun.
 Edström, Maria, fru, Fridhem, Sundsvall.
 Fischerström, Anna, fröken, Karlskrona.
 Forsell, Josefina, fröken, Söderhamn.
 Grape, Augusta, fru, Umeå.
 Göransson, Sophie, fröken, Landskrona.
 Holmgren, Ann-Margret, fru, Upsala.
 Keijser, Malla, fru, Strengnäs. *
 Kolthoff, Majken, fröken, Kyrkbyn, Segmon.
 Kugelberg, Louise, fru, Ekeberg, Jönköping. ***
 Lundström, Hulda, fru, Filipstad.
 Löwen, Henriette, fröken, Nyköping.
 Munthe, Maria, fröken, Ystad.
 Nymann, Augusta, fröken, Göteborg.
 Pihl, Aurore, fröken, Norrköping.
 Renborg, Alma, fröken, Östersund.
 Renborg, Hildur, fröken, Mariestad.
 Richter, Jenny, fröken, Karlshamn. *
 Rundgren, Charlotte, fru, Karlstad.
 Ryding, Karin, fru, Venersborg.
 Sjöcrona, Helena, fröken, Helsingborg.
 Sjögren, Anna, fröken, Karlshamn.
 Sterky, Ameline, fröken, Upsala.
 Strömberg, Emma, fröken, Varberg.
 Sylwan, Ida, fru, Kristianstad. ***
 Tornberg, Ebba, fröken, Lund.
 Unger, Hedvig, fru, Hitorp, Nora.
 Widebeck, Augusta, fru, Strengnäs.

Bil. II.

Filialen i Malmö.

Under år 1889 hafva 32 arbetsgifvare och 59 arbetssökande anmält sig å filialens byrå. Af dem hafva 12 arbetssökande erhållit anställning och 28 stå fortfarande inskrifna å byrån.

*) Afsagt sig ombudskapet under året.

**) Afliedit under år 1889.

***) Afliedit under år 1890.

Sammanlagda lönebeloppen hafva uppgått till 2,475 kronor, deraf högsta lön som betingats varit 400 kronor för husföreståndarinnan och lägsta lön 75 kronor för s. k. svensk bonne.

Flere upplysningar om förbundets verksamhet ha lemnats, och förfrågningar hafva framställts om inträdesfordringarne till högre lärarinne-seminariet i Stockholm, till gymnastiska central-institutet, till Sofiahemmet, till sjukhus i Tyskland och till skolor såväl i Sverige som utlandet, samt om kurser och arbetsområden för kvinnor.

Prospekter för sjukkassan hafva utlemnats, äfvenså listor för stipendiefondens räkning.

Flere af Skånes tidningar hafva afgiftsfritt infört annonser för filialens räkning.

Inkomster och utgifter under år 1889.

	Inkomster.	Utgifter.
Saldo från år 1888	106: 04	— —
Ränta	5: 03	— —
Platsförmedlingsafgifter	148: 60	— —
Bidrag från Centralbyrån	300: —	— —
Afsändt till Centralbyrån	— —	111: 07.
Annonser	— —	54: 82.
Postporto	— —	37: 10.
Diverse	— —	7: 66.
Lön åt föreståndarinnan.....	— —	300: —
Lön åt vikarie	— —	14: —
Kassabehållning	— —	35: 02.
	Summa kronor 559: 67	559: 67.

Bil. III.

Styrelsens för Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassa årsberättelse till årsmötet 1890.

Sjukkassans verksamhet har under året 1889 fortgått och utvidgats på sätt följande siffror utvisa:

Delegarnes antal, som vid 1888 års utgång var 136 hade vid slutet af 1889 höjt sig till 153.

För kassans kapitalställning, utgifter och inkomster redovisas i kassaförvaltarens rapport.

Under året har ett sammanlagdt belopp af kronor 1,524: 50 såsom sjukhjälp utdelats (mot kronor 694: 50 föregående år).

Kassans expedition har hållits öppen i Fredrika-Bremer-Förbundets lokal en gång i veckan, hvarjemte anmälningar mottagits å denna lokal kl. 11—4 alla dagar.

I afseende på inträde i kassan gäller fortfarande:

att kvinnor tillhörande de kategorier, för hvilka kassan närmast varit afsedd, utan vidare vinna inträde under förutsättning af rent läkarebetyg;

att för inträdessökande med kvalificeradt läkarebetyg afgörandet ligger hos de tre läkare, som tillhöra styrelsen; samt

att i öfriga fall styrelsen i sin helhet beslutar.

Kassaförvaltarens redogörelse lyder som följer:

Vid 1889 års utgång utgjorde sjukkassans

Tillgångar.

En Stockholms stads obligation	1,015: 42.
Fordran i Stockholms läns sparbank	1,575: 28.
„ „, Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	56: 61.
Kontant	23: 88.
Summa kronor	2,671: 19.

Skulder.

Sjukkassans kapital	2,671: 19.
Summa kronor	2,671: 19.

Då vid slutet af 1888 sjukkassans kapitalbehållning upptogs till kronor 2,080: 86, har alltså under året denna kapitalbehållning ökat med kronor 590: 33; detta på grund af följande förhållande mellan inkomst och utgift.

Inkomst.

Inträdesavgifter från 24 medlemmar	110: —
Årsavgifter från 153 medlemmar	2,013: —
Straffräntor	5: —
Influtna räntor	106: 18.
Summa kronor	2,234: 18.

Utgift.

Sjukhjelp	1,524: 50.
Kontorsutgifter	42: 88.
Hyra från år 1888	76: 47.
Saldo: Kapitalökning	590: 33.
Summa kronor	2,234: 18.

Inventarierna, bestående af räkenskapsböcker och skrifmateriel, äro ej upptagna i något värde. Fröknarna A. Roos och A. Fabricius hafva äfven under det förflutna året med uppoffrande nit och mycken skicklighet skött kassans registrering och ekonomiska expedition.

Stockholm den 29 januari 1890.

Carl Nyström.

Fondernas ställning inses af följande af kassans ordförande utarbetade redogörelse:

Enligt af undertecknad verkställd fondutredning af Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa gestalta sig fonderna vid början af året 1890 på följande sätt:

Försäkringsfonden ..... 1,755: —
 Donationsfonden ..... 58: —

hvarför, då sjuk-kassans kapital den 1 januari 1890 uppgick till 2,671 kronor, reservfonden vid samma tidpunkt blir 858 kronor. Reservfonden har under år 1889 förminskats med 166 kronor, hvilken förminskning har sin förklaring uti den stora sjuklighet, som under det förflutna året herrskat bland kassans delegare.

Stockholm den 30 januari 1890.

P. G. Rosén.

Kassans styrelse har under året haft följande sammansättning:

Ordinarie styrelsemedlemmar.

Professor *P. G. Rosén*, ordförande.

Doktor *Carl Nyström*, vice ordförande och kassaförvaltare.

Fröken *Anna Roos* }
 Fröken *A. Fabricius* } vid expeditionen.

Medicinalrådet *D. Pontin*.

Suppleanter.

Fru *F. Lybeck*.

Fröken *G. von Plomgren*.

Professor *O. Sandahl*.

Revisorer.

Fröken *H. Casselli*.

Öfverstelöjtnant *C. E. Elfving*.

Revisorssuppleanter.

Fröken *L. Borg*.

Fröken *A. Dahlström*.

Det torde måhända böra nämnas att ingen af sjuk-kassans funktionärer uppbär arvode eller ersättning af något slag.

Styrelsen tillåter sig slutligen erinra:

Det betydliga belopp, som under året utgått i form af sjukbjud, visar å ena sidan det gagn som delegarne haft af sin delaktighet i kassan, samt å andra sidan önskvärdheten af en större anslutning till kassan, på det att densamma derigenom ännu bättre än för närvarande måtte blifva i stånd att bära så betydliga utgifter.

Revisionsberättelsen lyder som följer:

Undertecknade, utsedde att granska Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassas förvaltning och räkenskaper för år 1889, få härmed, efter fullgjordt uppdrag, derom afgifva följande berättelse:

Ur räkenskaperna framgår att vid 1889 års utgång funnos följande

Tillgångar.

En Stockholms stads obligation	1,015: 42.
Fordran i Stockholms läns sparbank	1,575: 28.
„ Intecknings bolaget	56: 61.
Kontant	23: 88.

Summa kronor 2,671: 19.

hvilka då inga skulder finnas, utgöra kassans *Behållning*.

Årets Inkomster.

Inträdesafgifter från 24 medlemmar	110: —
Årsafgifter från 153 medlemmar.....	2,013: —
Straffräntor	5: —
Influtna räntor	106: 18.
	<hr/>
	2,234: 18.

Utgifter.

Sjukhjälp	1,524: 50.
Kontorsutgifter	42: 88.
Hyra för år 1888	76: 47.
	<hr/>
	1,643: 85.

Inkomst utöfver utgift kronor 590: 33,

hvarmed sjukkassans kapitalbehållning, som vid årets ingång utgjorde kronor 2,080: 86, således blifvit ökad.

Styrelsens af oss genomgångna protokoll jemte deri omförmälda beslut hafva icke föranledt till någon erinran från vår sida.

Kassans räkenskaper hafva befunnits förda med utmärkt ordning och noggranhet samt åtföljda af erforderliga verifikationer.

På grund häraf få vi tillstyrka att full ansvarsfrihet för förvaltningen under år 1889 måtte beviljas styrelsen.

Stockholm den 26 februari 1890.

Hilda Casselli.

C. E. Elfving.

Bil. IV.

Stipendiekomiténs berättelse.

Den af Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse utsedda stipendiekomitén, hvars uppgift är att väcka intresse för och organisera insamlingskretsar inom olika län för stipendiefondens bildande och emottaga de inflytande bidragen, utgöres af följande personer:

Fru S. L.—d Adlersparre, fru Thérèse Gylden, revisionssekreteraren H. Rohlieb, fröken Lilly Engström, professor P. G. Rosén. Sekreterare i komitén är fortfarande fröken Mathilda Silow.

Under år 1889 har komiténs arbete fortgått enligt den fastställda organisationsplanen, för hvilken redogjorts i förbundets årsberättelse 1887, och har komitén under det nu förflutna, liksom under det föregående året, haft att glädja sig åt välvillig och nitisk medverkan af läns- och lokalombud i olika delar af landet.

För att inom hufvudstaden sprida kännedom om och väcka intresse för saken anordnade stipendiekomitén i början af januari privata möten, vid hvilka ett antal inbjudna kvinnor tillhörande olika kretsar voro närvarande, och der komiténs sekreterare redogjorde för planen till insamling af fonden för yrkes- och studiestipendierna samt syftet dermed, hvarefter anteckningslistor för årsbidrag bland de närvarande utdelades till ett antal af 200.

De bidrag, som under året inkommit till allmänna stipendiefonden, uppgå till ett belopp af 10,268 kronor, hvilka bidrag, med undantag af 1,005 kronor, som lemnats i större poster å 300—10 kronor, influtit i årsbidrag från 1 till 5 kronor.

De influtna stipendiemedlen hafva öfverlemnats till den af förbundet utsedda styrelsen för fondernas förvaltning, hvars medlemmar äro:

Fru Anna Wallenberg, född von Sydow, protokollsekreteraren H. Tempelman, fröken Mathilda Silow, revisionssekreteraren H. Rohtlieb, professor P. G. Rosén. Suppleanter äro: professor H. Gylden och fröken Clara Montelius.

Enär enligt § 7 af de fastställda förvaltningsstadgarne stipendium icke får utdelas af räntan å allmänna fonden förrän denna uppgår till 150,000 kronor, så anmodas för saken intresserade personer att med råd, upplysningar och bidrag stödja komitén i dess arbete att realisera ett företag, som, en gång väl grundadt, kommer att för all framtid verka till gagn och välsignelse i vida kretsar.

Särskildt må här nämnas att donationer och testamentariska dispositioner i syfte att bereda yrkes- och studiestipendier för obemedlade kvinnor emottagas med tacksamhet och förvaltas med den inskränkning, som betingas af särskilda i donationsbref meddelade föreskrifter.

Meddelanden rörande stipendiefonderna emottagas och besvaras af *sekreteraren i stipendiekomitén, 5 Malmtorgsgatan, Stockholm.*

Undertecknade, som af styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet utsetts att granska de förbundet tillhörande stipendiefonders förvaltning med dithörande räkenskaper och säkerhetshandlingar för år 1889, få öfver den verkställda granskningen afgifva följande berättelse.

Räkenskaperna utvisa:

Kredit.

Behållning från 1888	kronor	9,829: 50.
Inbetalt af ombuden	,,	10,268: —
Influtna räntor	,,	362: —
Summa kronor		20,459: 50.

Debet:

Diverse utgifter	kronor	58: 89.
Afbetalt å förlagslån.....	„	303: 11.
Afskrifning å obligationer som under årets lopp inköpts utöfver pari	„	20: —
Behållning till 1890	„	20,077: 50.
	Summa kronor	20,459: 50.

Säkerhetshandlingarna äro förvarade uti brandfritt med 3 nycklar försedt kassafack uti Stockholms enskilda bank; och som de värdepapper, i hvilka ofvannämnda behållning är placerad, synas oss fullgoda och samtliga utgifter äro verifierade, samt vi i öfrigt icke hafva något att anmärka mot de af förvaltningsstyrelsen under räkenskapsåret vidtagna åtgärder, få vi tillstyrka att full och tacksam ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning af förbundets stipendiefonder under året må varda beviljad.

Stockholm den 26 februari 1890.

E. von der Lancken. Olof Ahlström. Will. Gibson.

Bil. V.

Komitén för utredning af de till Danmark utvandrande svenska allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden.

På grund af en från Dansk Kvindesamfund i Köpenhamn i ämnet inkommen skrivelse, tillsattes under förlidet år af Fredrika-Bremer-Förbundet en komité för att utreda frågan om de svenska allmogeflickornas utvandring till Danmark och derefter vidtagna de mått och steg, hvilka kunde för ändamålet anses erforderliga. Denna komité, bestående af följande fem personer, justitierådet C. G. Hammarskjöld, fru S. Adlersparre, fröknarne G. Adelborg och M. Wærn samt förste aktuarien E. Söderberg, lät såsom sin första åtgärd anställa en undersökning för att erfara, från hvilka trakter denna utvandring eger rum och huru stort antalet utvandrande unga kvinnor vanligen är från de särskilda församlingarne. Sedan af denna undersökning framgått, att utvandringen försiggår från Malmöhus, Kristianstads, Blekinge och Kronobergs län, äfvensom från södra delarne af Kalmar och Hallands län, samt i största utsträckning från södra delarne af Kronobergs och norra delarne af Blekinge län har komitén satt sig i förbindelse med riksdagsmän från dessa trakter, för att af dem inhemta underättelser angående utvandringen och dess följder.

För att i någon mån söka förebygga de faror, hvilka hota de utvandrade unga flickorna från de samvetslösa agenter, som möta dem såväl i hemlandet som på främmande mark, ansåg sig komitén böra i skrivelser till de sydsvenska församlingarnes presterskap anhålla, att der deras förmaningar och varningar mot den i så många afseenden

förderliga utvandringen visat sig fruktlösa, de måtte till utvandrerskorna utdela exemplar af medsända anvisningskort till det af Dansk Kvinde-samfund i Köpenhamn grundlagda, af myndigheterna godkända, kommissionskontoret för kvinnor. Dessa anvisningskort trycktes i 3,000 exemplar och utsändes jemte åtföljande skrivelser så tidigt förliden vår, att de skulle kunna utdelas åt då utvandrande tjänsteflickor. Af erhållna uppgifter visar sig, att dessa kort under året ganska flitigt begagnats.

För att söka inverka på de unga flickorna, innan de fattat sitt för dem så ofta olycksbringande beslut att lemna fädernejorden, beslöto komiterade, att till de trakter, hvarest utvandringen egde sitt stamhåll, skulle utsändas för ändamålet författade smärre skrifter, hvori utvandringens följder belystes genom exempel, hemtade från det verkliga lifvet i flickornas egen hembygd.

För att samla det härför erforderliga materialet och för att tillika genom besök på stället åstadkomma en mera vidtgående utredning af utvandringen, dess orsaker och följder, ansåg komitén det nödvändigt, att någon i och för dessa ändamål måtte besöka de trakter, der under-rättelser af ifrågavarande slag kunde vinnas, och förklarade sig fröken Adelborg härtill villig.

Under sin resa, hvilken anträdde den 4 november och slutade den 11 december förlidet år, besökte fröken Adelborg Wirestads, Nöbbelids, Linneryds, Södra Sandsjö, Tingsås och Urshults socknar i Kronobergs län, Eringsboda socken i Blekinge län, Hjärsås socken i Kristianstads län, de sydsvenska städer, öfver hvilka utvandrareströmmen i allmänhet går, samt Köpenhamn. De ändamål, som med resan afsetts, hafva genom den blifvit vunna, i det att såväl en god utredning öfver utvandringen föreligger som ock ett rikhaltigt material för de beslutade folkskrifterna insamlats. Då den ifrågavarande redogörelsen finnes införd i Fredrika-Bremer-Förbundets tidskrift Dagny för innevarande år, torde här vara nog att till densamma hänvisa. Det insamlade materialet har begagnats vid författandet af de småskrifter, som i dessa dagar utsändts. Att resultatet af resan kunnat blifva så förmånligt, är till en del att tillskrifva den välvilja och det intresse för saken, som öfverallt mött fröken Adelborg.

Allt bestrida de kostnader, hvilka blifvit en följd af komiténs verksamhet, har komitén till sitt förfogande haft dels 166 kronor, skänkta af för komiténs verksamhet nitälskande personer, hufvudsakligen inom södra Sverige, dels 300 kronor, hvilka Patriotiska Sällskapet på grund af komiténs begäran tilldelat densamma.

Bil. VI.

Förbundets tidskrift Dagny.

Enligt räkenskaperna uppgår Dagnys utgiftssumma för året till kr. 2,686: 81, mot en inkomst af kr. 2,675: 08.

Öfversigt af Dagnys innehåll 1889.

- Från Biskopsmötet i England 1888.
S. Jackson Gruve. Några anmärkningar med anledning af fröken Keys broschyr om hur reaktioner uppstå.
Vertumnus. Ett stort mål.
Per Trygg. Materialismen och lifsledan.
 I frågor rörande sociala ämnen, sedlighet, uppfostran m. m. Fjärde allmänna flickskolemötet.
 Kvinnokongressen i Paris.
Lilly Engström. Från flickskolemötet.
Per Trygg. Opportunitets betraktelser. Våga vara dig själf.
 Kvinnan som trädgårdsmästare.
Esselde. Sveriges första kvinliga skolrådsledamot.
 En svensk kvinna prisvinnare i Amerika.
 Från Riksdagen.
- Arbetsområden för kvinnor.
 I. *Sjukvården*. Tandläkare. Fältskär. Sjuksköterska. Gymnast.
 II. *Undervisning*. För filosofie kandidat, licentiat och doktorsexamen.
 För högre lärarinneseminarium, för folkskolelärarinneseminarium, för småskolelärarinnekurser. Döfstumme och blindlärarinnor. För sinnesslöa barn. I teckning och modellering. I slöjd och konst-sömnad. Vid Nääs, Handarbetets Vänners, fröken Hulda Lundins och Palmgrenska skolans kurser.
 Eva Rodhes praktiska arbetsskola i Göteborg.
 Fr. Br. Förbundet och svenska tjänstflickors utvandring till Amerika.
 Stipendiefonden.
 Sjuksköterskor.
 Uppgifter från förbundets platsanskaffningsbyrå.
 Hvarjehanda i kvinnofrågan.
 Årsberättelse för 1888.
- A. K—dt*. Nya Idun.
Elin Améen. Listan.
C. C. Balder. En barnpsykologi.
A. K—dt. Också en visa.
R—a. I den gamla goda tiden.
 Skizzer. *Alfhild Agrell*. Miss Bell.
Lea. Liten återblick.
Lea. Ett besök hos doktor Widerström.
Uffe. Pariserbref.
Ölve Schreiner. Tre drömmar i öknen. En allegori.
- Frithiof Holmgren*. Mod.
C. L—m. Saul och David. En dikteykel.
Anna Krook. En barnahand.
 Poemer. *Sully Prydhomme*. Den första ensamheten.
Z. T. En visa tryckt i år.
Harald Liedbeck. Fjällnäs.

- Dödsrunor. *G. L.* Botilda Anderson.
Prinsessan Eugenie.
Esselde. Hanna Lindberg.
Mathilda Nauman.
A. K—dt. Caroline Biggs och Elisabeth Nyström.
Lilly Engström. Regina Pallin.
- Litteratur. *Esaias Tegnér.* Bref från början af 1800-talet.
Robinson. Fru från hafvet af Ibsen.
L. N. Kvinnans kallelse och uppfostran af Hertzberg.
H. H. Fra Akershus till Akropolis af Ingvald Undset.
T. B. Bland Människoätare af Carl Lumboltz.
Ben Hur af Wallace. Klädsömnad af Hulda Lundin.
Fredrik Wetterlund. Alice Brandt af Stella Cleve.
Kvinnoöden af Helena Nyblom.
—*en—en.* Märkvärdiga kvinnor af Ellen Fries.
»Frihetens sångarätt» af Cecilia Holmberg. — Familjen Verle af Mathilda Roos. *T. B.* Dur och Moll af Rust Roest.
Emil Svensén, Ragni.
- Minnes- och karaktärs-teckningar samt tidsbilder med särskildt afs. på kvinlig verksamhet. *G. Hjelmerus.* Parisersalonger från 1700-talet.
Ellen Key. Ernst Ahlgren.
Esselde. Några drag af Frances Willards verksamhet.
A. K—dt. Minnen från Amerikas inbördes krig af Mary Livermore (utdrag).
Ellen Fries. Några drag af kokkonstens och bordsedernas historia i Sverige.

Bil. VII.

Kassaförvaltarens rapport.

Till styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ur räkenskaperna anføres följande:

Konti.	Debet.	Kredit.
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	16,505: 48.	9,050: —
Byrån	3,860: 95.	1,756: 68.
Inventarier	1,495: 62.	690: 75.
Trycksaker	421: 28.	45: 08.
Tidskriften Dagny	2,686: 81.	2,675: 08.
Ständiga ledamöters afgifter	— —	5,430: —
Inträdesavgifter	1,183: 75.	4,353: —
Årsavgifter	— —	3,243: —
Gåfvor	1,351: —	1,451: —
Räntor	120: —	378: 13.
Organisationskostnader	493: 75.	493: 75.
Allmänna omkostnader	833: 13.	— —
Möten	599: 71.	527: —
Bokhandlare och distributörer	19: 50.	12: —
Transport kronor	29,570: 98.	30,105: 47.

Transport kronor	29,570: 98.	30,105: 47.
Förbundets filial i Malmö	300: —	36: 87.
Fru S. Whitlocks stipendiefond	— —	3,120: —
Fru S. Whitlocks konto	3,120: —	— —
M. W. Wallberg & C:o	357: 67	676: 30.
Obetalda arvoden.....	140: —	173: —
Arbetet för utredning af de till Danmark utvandrande allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden	316: —	466: —
Kassa	737: 40.	— —
Vinst- och Förlustkonto	3,669: 13.	3,661: 17.
Balanskonto	12,152: 88.	12,125: 25.
Summa kronor	50,364: 06.	50,364: 06.

Vid årets slut hade Fredrika-Bremer-Förbundet följande

Tillgångar:

Tillgodohafvande i Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	7,455: 48.
Inventarier	804: 87.
Fordran hos bokhandlare och distributörer.....	7: 60.
Fordran hos Fru S. Whitlock	3,120: —
Kassa	737: 40.
Saldo: förlust	27: 63.
Summa kronor	12,152: 88.

Skulder:

Egna fonder:

Ständiga ledamöters afgifter	5,430: —
Inträdesavgifter	3,001: 25.
Fru S. Whitlocks stipendiefond.....	3,120: —
	11,551: 25.

Yttre skulder:

Gåfvor för särskildt angifna ändamål....	100: —
M. W. Wallberg & C:o.....	318: 63.
Obetalda arvoden (Dagny).....	33: —
Arbetet för utredning af de till Dan- mark utvandrande allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden.....	150: —
	601: 63.

Summa kronor 12,152: 88.

Ofvanstående förlust kronor 27: 63 har uppkommit på grund af följande förhållande mellan vinst och förlust:

Vinst:

Inträdesavgifter	168: —
Årsavgifter.....	3,243: —
Räntor	258: 13.
Saldo: förlust	27: 63.

Summa kronor 3,696: 76.

Förlust:

Balanserad förlust från 1888	35: 59.
Byrån	2,104: 27.
Trycksaker	376: 20.
Tidskriften Dagny	11: 73.
Allmänna omkostnader	833: 13.
Möten	72: 71.
Filialen i Malmö	263: 13.
Summa kronor	3,696: 76.

På grund af förbundets, med ändring af stadgarna den 20 maj 1889 fattade beslut har hälften af inträdesafgifternas summa under 1889, eller kronor 168, uppförts bland årsinkomsterna. Likaledes har i öfverensstämmelse med detta beslut och enligt styrelsens pröfning en afskrifning skett dels af organisationskostnaders konto i dess helhet, kronor 493: 75, dels å inventariers konto med kronor 690. I motsvarighet med dessa afskrifningsbelopp, tillsammans kronor 1,183: 75, har å den af inträdesafgifter bildade fonden afförts samma belopp eller kronor 1,183: 75.

Bokslutet visar en förlust af kr. 27: 63. Då emellertid från år 1888 i räkenskaperna balanserats en förlust af kronor 35: 59, har sjelfva verket ställningen under året bättrats med kronor 7: 96.

Månadsbladet Dagny har under året i det närmaste förmått att med egna inkomster bestrida sina utgifter, i det att förlusten på detta konto endast uppgått till kronor 11: 73.

För influtna gåfvor och deras användning redogöres i styrelsens berättelse.

Den stegring, som visar sig i utgifterna för trycksaker, för Malmöfilialen och i de allmänna omkostnadernas belopp står i samband med en utvidgad verksamhet för förbundets ändamål.

För hemstudiernas, sjukkassans och stipendiefondernas affärer lemnas särskilda redogörelser.

Liksom föregående år hafva fröknarna Adelborg och Ulrich, jemte sin öfriga verksamhet å byrån, med nit och skicklighet skött arbetet vid kassan och bokföringen.

Stockholm den 27 februari 1890.

Carl Nyström.

Bestyrkande riktigheten af ofvanstående redogörelse, hemställa vi om ansvarsfrihet för 1889 års förvaltning.

Stockholm i mars 1890.

Elise Odelberg. Alida Rossander. Axel Lundvall.
född Åkerman.

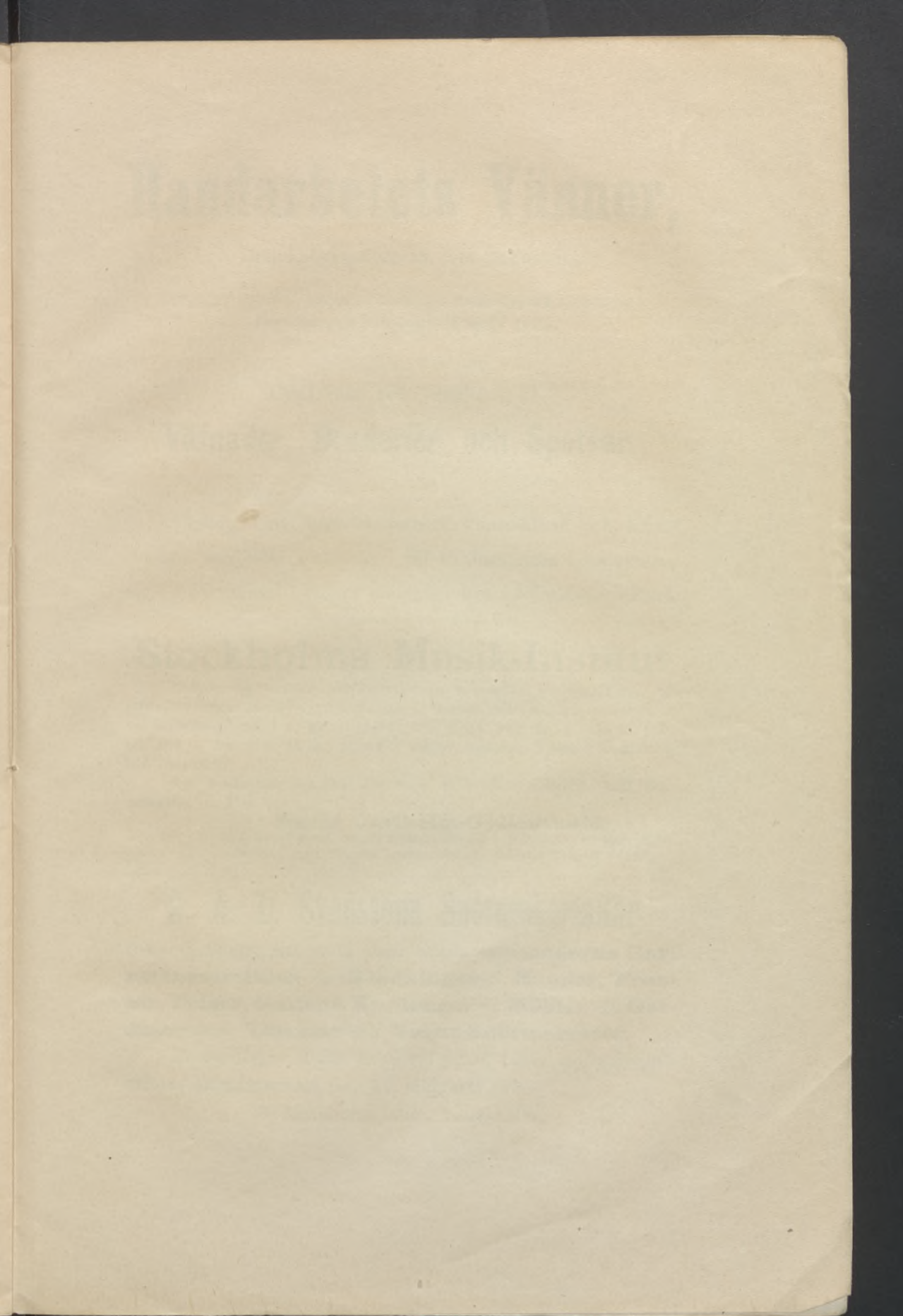

Uppgift på hemstudiernas räkenskaper för år 1889.

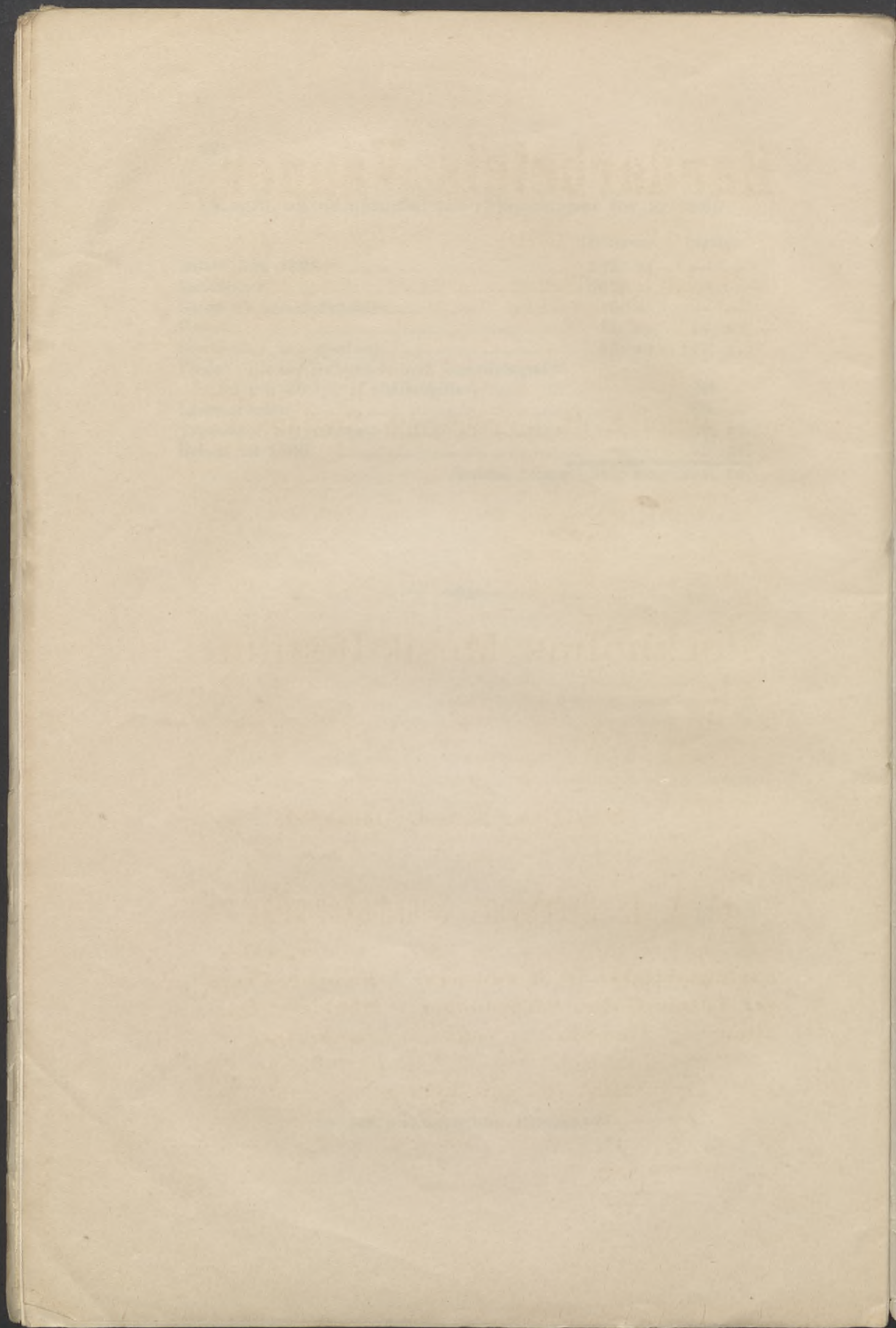
	Inkomster.	Utgifter.
Balans från 1888	122: 78.	— —
Elevafgifter	167: —	— —
Gåfva till hemstudiefonden.....	5: —	— —
Porto	14: 85.	18: 85.
Stockholms läns sparbank.....	43: 43.	117: 21.
Fredrika-Bremer-Förbundets byrå (inskrifningsafgifter och 20 %/o af studieafgifter)	— —	36: —
Lärarearvoden	— —	88: —
Trycksaker och annonser	— —	60: 27.
Balans till 1890	— —	32: 73.
Summa kronor	353: 06.	353: 06.

Handarbetets Vänner,

Brunkebergstorg 18, Stockholm.

Förening för den svenska kvinnliga hemslöjdens förädling i
konstnärligt och fosterländskt syfte.

Utställning och försäljning af

Väfnader, Broderier och Spetsar.

Undervisning i gammalsvensk konstväfnad och konst-
sömnad meddelas 15 Januari till 15 Juni samt 1 September
till 15 December. Vidare underrättelser å Föreningens Byrå.

Stockholms Musik-Institut

Undervisning meddelas uti: Pianospelning, harmonilära och tonträffning. Af-
giften per månad är: för nybörjareklassen, 2 timmars undervisning i veckan, 6 kr.
I:a kl. nedre, 2 tim. i v., 10 kr. I:a kl. öfre, 2 tim. i v., 10 kr. II:a kl. nedre
och öfre, 2 tim. i v., 15 kr. III:e kl., utbildningsklassen, 1 timmes enskild lek-
tion i v., 20 kr.

Nya anmälningar mottagas alla dagar kl. 1—2 uti Institutets lokal, Rege-
ringsgatan 61, 1 tr.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld,

f. d. elev af Kongl. Musik-Konservatorium i Stockholm, af Mary Krebs
i Dresden samt Theodor Leschetizky och Annette Essipoff i Wien.

G. A. L. Svenssons Snörmakeriaffär

rekommenderar sitt stora lager af alla slags **moderna Gar-
neringsartiklar** för **Klädningar & Kappor, Fran-
sar, Tofsar, Galler & Kordonger** för **Möbler** och **Gar-
diner** samt **Tömmar** och **Vagns-Snörmakerier**.

Beställningar å allt hvad till yrket hörer mottagas och
utföras **skyndsammast** och till **billigaste** pris.

5 Malmtorgsgatan, Stockholm.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet är utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1890 af fru Amanda Kerfstedt, biträdd af en redaktionskomité. Fru S. L—d Adlersparre kommer fortfarande att till redaktionens förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Dagny utkommer med åtta häften på två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50.

För icke medlemmar . . . . . " 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, personligen eller medelst postavisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ledningen innefattar:

- 1) Allmänna råd eller anvisningar rörande literatur, afgift . . . . . 1 kr.
- 2) Studieplan . . . . . 5 „
- 3) Råd och fortsatt ledning, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar. Afgift för halfår för hvarje ämne . . . . . 15 „
Närmare upplysningar meddelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.